

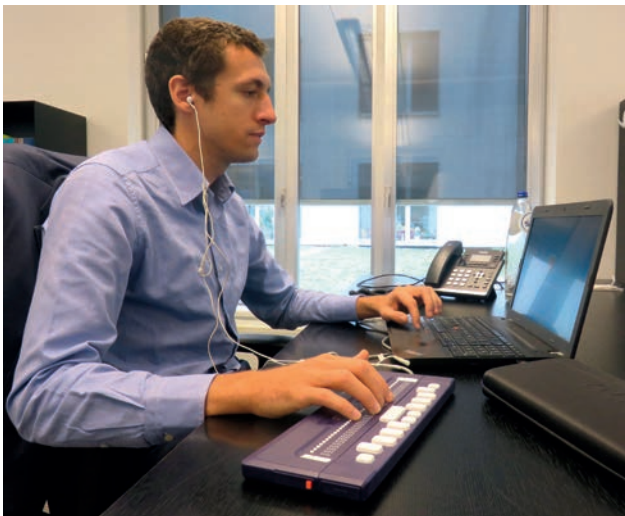
DE WITTE STOK

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
Oktober - November - December

Nr. 4 2018

Afgiftekantoor Brussel X

Erkenningsnummer: P008624

- Tewerkstelling: onze enquête
- Vooruitgang in oogheelkunde
- Vrijwilligerswerk schept een band
- SnoezelBraille en BrailleMedia
- Onder Ons

brailleliga^{vzw}

Engelandstraat 57

1060 Brussel

Tel.: 02 533 32 11

IBAN: BE11 0000 0000 4848

BIC: BPOTBEB1

DE WITTE STOK

Redactie en coördinatie: Catherine Claeys.

Hebben meegewerkt aan dit nummer: Stéphane Depoorter, Déborah Deseck, Catherine Dosen, Michèle Dubois, Mohammed Hajjaoui, Noëlla Jardin, Bruno Liesen, Lieve Loubers, Christine Massin, Julien Rolin, Charlotte Santens, Khadija Tamditi, Magda Van Waes.

Foto's: Catherine Claeys, Stéphane Depoorter, Déborah Deseck, Arnaud Ghys, Lieve Loubers, Christine Massin, Charlotte Santens.

Druk: Impresor • Ariane by Image Services.

Abonnement: € 10 te storten op rekeningnummer IBAN: BE11 0000 0468 0248 – BIC: BPOTBEB1 met vermelding: "Abonnement Witte Stok". Gratis voor blinde en slechtziende personen en voor schenkers van elke gift vanaf € 40. Beschikbaar op Daisy-cd en op onze website: www.braille.be.

Contact: Brailleliga vzw, Engelandstraat 57 – 1060 Brussel

Tel.: 02 533 32 11 – Fax: 02 537 64 26 – E-mail: info@braille.be.

Verantwoordelijke uitgever: Michel Magis, Engelandstraat 57 – 1060 Brussel.

- Help ons verspilling te vermijden: indien u verhuist, er fouten in uw gegevens voorkomen of indien u dit tijdschrift meerdere malen ontvangt, ... gelieve ons te verwittigen!
- De Brailleliga verwerkt uw persoonlijke gegevens in overeenstemming met uw rechten en plichten, in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Als u vragen heeft over de verwerking van uw gegevens, kan u ons Privacy Policy raadplegen op www.braille.be. Om uw gegevens te raadplegen, aan te passen, te verwijderen of voor alle andere vragen, kan u contact met ons opnemen per post of via info@braille.be.
- Als u De Witte Stok niet wenst te ontvangen, stuur ons dan een brief via de post of via info@braille.be.
- We kunnen het niet vaak genoeg herhalen: laat u niet misleiden door oneerlijke personen. De Brailleliga verkoopt niets, noch van deur tot deur, noch op de openbare weg.
- De Brailleliga wijst er nogmaals op dat zij een neutrale vereniging is, gehecht aan de democratische waarden en actief in het hele land. Zij staat ten dienste van alle blinde en slechtziende personen.

IN DIT NUMMER:

Editoriaal	p. 1
Een job bemachtigen	p. 2
Enquête tewerkstelling: de resultaten	p. 4
De weg naar werk: voor elke behoefte een oplossing zoeken	p. 16
Panorama van de Belgische wetgeving	p. 25
Vooruitgang in oogheelkundig onderzoek	p. 29
Twee nieuwe ruimtes: SnoezelBraille en BrailleMedia	p. 37
Zelfstandig stemmen als persoon met een visuele handicap	p. 41
De Brailleliga komt naar je toe	p. 46
Vrijwilligerswerk, het scheidt een band!	p. 50
Ons verdriet	p. 55

- 20 km door Brussel: maak deel uit van ons team!
- Lion-Francout prijs 2019.
- Nieuws van de BrailleShop: Nieuwe gsm – Artikelen voor de winter – Digitale kalenderklok.
- Nieuws van de Sociale dienst: Aanpassing prijs van de liefde – Verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap – Vernieuwing in het stelsel van de kinderbijslag: het Groeipakket – Indexaanpassing van het leefloon – Sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas – Abonnement MIVB en NMBS – Vrederechter bevoegd voor grotere bedragen – Aanspraak op gratis juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand: geïndexeerde bedragen – GMD is goed voor je gezondheid en je portemonnee! – Wanneer heb ik recht op een incontinentieforfait voor mijn kind? – Gemeentelijke toelage – Mobiliteits-hulpmiddelen toegankelijker dankzij Vlaamse Sociale Bescherming – Verhoogde tegemoetkoming: een betere vergoeding van medische kosten.
- Nieuws van de Dienst begeleiding en hulp in het dagelijks leven: Zeekamp.
- Nieuws van de Spelothek.
- Nieuws van de Dienst vrijetijdsbesteding: Activiteiten januari – februari - maart 2019.

ONDER ONS

EDITORIAAL.

Personen met een visuele handicap begeleiden tijdens dagelijkse, sociale, professionele en culturele activiteiten. Dat is waarom de Brailleliga bestaat. Maatschappelijk assistenten, begeleiders, therapeuten, jobcoaches, lesgevers,... staan elke dag paraat voor de meer dan 15.000 leden die op ons rekenen.

Net als zovelen onder ons, hechten ook blinde en slechtziende personen veel belang aan een goede job. Toch bestaan er nog veel vooroordelen over hen, omtrent hun aanwerving of het behoud van hun job. Dat blijkt ook uit de enquête die we hebben gevoerd.

60% van de werkzoekende respondenten gaat zonder externe hulp op zoek naar werk. Uit de getuigenissen blijkt nochtans dat de hulp van een gespecialiseerde tewerkstellingsdienst voor personen met een visuele handicap bijzonder nuttig kan zijn.

Op het moment dat we de laatste hand leggen aan dit nummer, vieren we de 100^e verjaardag van het einde van de Grote Oorlog. We herinnerden er eerder al aan hoe een oorlogsblinde de onbekende soldaat willekeurig aanduidde onder vijf overleden soldaten die door hun verwondingen niet meer geïdentificeerd konden worden. Wat een symboliek!

Bij de Brailleliga strijden we elke dag zodat blinde en slechtziende personen als volwaardige burgers door het leven kunnen gaan, los van de rollen die hen traditioneel worden opgelegd.

We hopen dat je in 2018 hebt genoten van onze uitgaven. Afspraak in 2019! Prettige feestdagen en een gelukkige Nieuwjaar. Op naar een hoopvol en geslaagd nieuw jaar!

DOSSIER EEN JOB BEMACHTIGEN.

Werken, de kost verdienen, vaardigheden aanscherpen, sociaal aanvaard worden,... daar heeft iedereen recht op, ook personen met een visuele handicap.

Toch blijft het voor deze groep tot op heden nog moeilijk om een plaatsje op de arbeidsmarkt te veroveren.

Tijdens de zoektocht naar werk moeten er heel wat hindernissen overwonnen worden. Een traject naar tewerkstelling aangepast aan de visuele handicap, pijnpunten op vlak van mobiliteit of de aanpassing van de werkplek aanpakken, vooroordelen van werkgevers overwinnen, de handicap bespreekbaar maken,... Het zijn allemaal obstakels die blinde en slechtziende personen moeten overwinnen. Bovendien praten niet alle personen met een visuele handicap even gemakkelijk over hun handicap met hun werkgever.

De Brailleliga biedt diensten aan die streven naar autonomie, vooral op vlak van tewerkstelling. Dankzij zijn expertise in de gevolgen van oogaandoeningen is de Gespecialiseerde opleidings-, begeleidings- en bemiddelingsdienst de beste keuze om oplossingen aan te reiken op maat van iedereen. De aanpak van de dienst is pluridisciplinair waardoor de slaagkansen van de personen

vergroten. Hierdoor neemt het aantal succesvolle integraties op de arbeidsmarkt toe.

Om een job te bemachtigen, zich bijscholen en gecoacht worden.

Van 27 november tot 3 december, de Internationale Dag voor Personen met een Handicap, voerde de Brailleliga campagne via de radio. De organisatie roept personen met een visuele handicap en ondersteunende diensten op om een beroep te doen op haar expertise.

In de lijn van de Week van de Brailleliga van afgelopen maart, wijst het hoofdpersonage Matthias op zijn vaardigheden: *“Hey! Ik ben Matthias. Ik ben blind. Ik ben vooral vastberaden, goed georganiseerd en een geduldig luisteraar. Ik was op zoek naar een job en de Brailleliga heeft me echt geholpen. Met hun ondersteuning heb ik mijn professioneel project vastgelegd en vandaag start ik met mijn eerste job, als jurist.”*

De Brailleliga moedigt blinde of slechtziende mensen aan om hun vaardigheden te verdedigen en biedt ze gespecialiseerde hulp aan om hen te helpen een baan te vinden.

Speciaal voor deze gelegenheid heeft de Brailleliga haar brochure “Een andere kijk op opleiding en werk” bijgewerkt. De brochure kaart de obstakels op weg naar werk aan. Deze zijn in een recente enquête naar voren gekomen (de resultaten zijn te vinden op p. 4). De brochure beschrijft ook hoe de diensten van de Brailleliga deze obstakels aanpakken en op welke manier ze de professionele inschakeling of het behoud van een job vergemakkelijken.

De boodschap is duidelijk: blinde en slechtziende personen beschikken over vaardigheden die waardevol zijn op de arbeidsmarkt en de Brailleliga helpt hen op weg naar een job.

DOSSIER

ENQUÊTE TEWERKSTELLING: DE RESULTATEN.

Personen met een handicap moeten volop kunnen deelnemen aan alle aspecten van het gemeenschapsleven. Dat is een basisrecht en omvat ook het recht op werk, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van

Iedereen heeft recht op werk.

de Mens: “Eenieder heeft recht op arbeid, op vrije keuze van beroep, op rechtmatige en gunstige arbeidsvoorwaarden en op bescherming tegen werkloosheid.” (Artikel 23)

Om dat recht te vrijwaren moeten alle personen met een handicap aan de slag kunnen in een aangepaste omgeving die hen toelaat op gelijke voet te evolueren als de andere werknemers. Dat is het principe van inclusie. De redelijke aanpassingen die vereist zijn op het werk zijn net zozeer van materiële (gebouw, werkplek enz.) als van organisatorische aard. Precies daar wringt het schoentje vaak. Unia, het interfederaal gelijkemanscentrum, schrijft het volgende: “Uit cijfers blijkt dat mensen met een handicap in België minder kans hebben dan anderen om een baan te vinden of te behouden.

De gebrekkige aanpassing van de werkomgeving en -organisatie blijft een belangrijke belemmering voor hun inclusie op de arbeidsmarkt.”¹

De Brailleliga kan terugvallen op een jarenlange ervaring in de begeleiding van personen met een visuele handicap op de arbeidsmarkt. We bieden onze verschillende diensten gratis aan om hen te helpen een eerste of nieuwe job te vinden of om hun autonomie op de werkvloer te behouden en een succesvolle loopbaan uit te bouwen.

Om de realiteiten en behoeften van blinde of slechtziende werknemers of werkzoekenden zo goed mogelijk in kaart te brengen, voerde de Brailleliga in de zomer van 2018 een enquête bij haar leden, aangevuld met een enquête bij externe respondenten via het internet. Hier volgen de voornaamste resultaten.

De enquête.

De antwoordformulieren werden per post verstuurd naar de begunstigden van de Brailleliga tussen 17 en 55 jaar oud. Personen die de papieren versie niet konden beantwoorden, werden telefonisch bevroegd. Voor het eerst bij de Brailleliga werd de enquête ook online geplaatst, zodat wie vertrouwd is met digitale toepassingen, en meteen ook niet-leden van de Brailleliga, konden deelnemen.

De respons lag tussen de 10 en 11%, met een foutenmarge die vrijwel nul bedroeg. Dat was ruim voldoende. Nogmaals van harte bedankt aan de meer dan 500 deelnemers!

¹ Aan het werk met een handicap: redelijke aanpassingen op het werk, Brussel, Unia, 2017, p. 5.

Een afdoende respons

- 3.631 antwoordformulieren werden naar blinde en slechtziende leden van de Brailleliga tussen 17 en 55 jaar verstuurd.
- We ontvingen 512 ingevulde formulieren (waarvan 133 via het internet en 29 per telefoon).
- De respons lag tussen de 10 en 11% (aangepast rekening houdend met het aantal respondenten – naar schatting 40 – die per brief werden uitgenodigd, maar het formulier online hebben ingevuld).

Profiel van de respondenten.

Klaar voor een job!

Leeftijd is een bepalende factor voor wie op zoek is naar werk. De respons per leeftijdscategorie van de ondervraagden was als volgt verdeeld: 17- tot 24-jarigen (10%), 25- tot 34-jarigen (19%), 35- tot 44-jarigen (28%) en 45- tot 55-jarigen (43%). De sterke vertegenwoordiging van de oudste leeftijdscategorie weerspiegelt de samenstelling van onze steekproef. In ontwikkelde landen stijgt de prevalentie van de visuele handicap immers sterk met de leeftijd. Als we de 25- tot 44-jarigen samennemen, vertegenwoordigen zij

alsnog 47% van het totale aantal respondenten. 38% van de ondervraagden heeft een diploma hoger onderwijs. Zij behoren tot de hoogst opgeleiden. Wat de andere opleidingsniveaus betreft, ligt de verdeling als volgt: secundair onderwijs (34%), beroepsonderwijs (20%) en basisonderwijs (8%).

Er namen vrijwel evenveel vrouwen als mannen deel.

20% van de respondenten is blind en 79% van de deelnemers is slechtziend (1% liet de vraag onbeantwoord). Het onderscheid tussen beide algemene categorieën is zeker beperkend, omdat het geen rekening houdt met de diversiteit in de visuele handicap. De meeste socio-economische enquêtes zijn echter gebaseerd op deze twee categorieën, die overeenkomen met de gebruikelijke definities van een visuele handicap.

Voor de analyse van de resultaten waren er meerdere benaderingen mogelijk: volgens leeftijd, geslacht, opleidingsniveau enz. Uit praktische overwegingen hebben we besloten om het onderscheid te maken tussen Frans- en Nederlandstaligen op basis van de taal van het formulier. De socio-economische situatie verschilt immers aanzienlijk aan beide zijden van de taalgrens. De bevoegdheden en het tewerkstellingsbeleid voor personen met een handicap zijn grotendeels gewestelijk gebonden. Onze Franstalige en Nederlandstalige diensten moeten zich bijgevolg naar die institutionele realiteit schikken.

De verdeling van de ondervraagden per gewest en taal weerspiegelt een vrij nauwkeurig beeld van de globale verdeling van de bevolking (zie tabel hieronder).

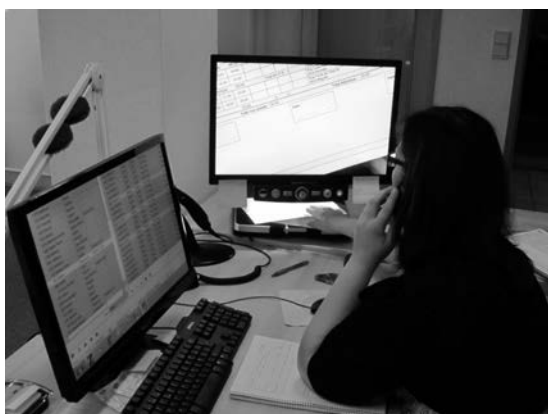
De respondenten volgens taal en gewest.				
	FR	NL	Gemiddelde	Algemene bevolking ²
Brussel	31%	3%	17%	10%
Vlaanderen	5%	97%	51%	58%
Wallonië	64%	0%	32%	32%

² Volgens de bevolkingscijfers op 1 januari 2018 (FOD Binnenlandse Zaken)..

Socio-professionele situatie.

Uit onze enquête kunnen we afleiden dat de tewerkstelling bij de Nederlandstaligen aanzienlijk beter is. Een op de twee Nederlandstalige respondenten heeft werk, tegenover slechts een op de drie Franstaligen. Binnen de groep werklozen is het aandeel personen dat een sociale tegemoetkoming ontvangt (voor personen met een handicap of werklozen) groter aan Franstalige (62%) dan aan Nederlandstalige (48%) zijde. Bij de Nederlandstaligen is dan weer het aandeel arbeidsongeschikte personen groter (23% tegenover 18% bij Franstaligen). Onder de categorie ‘andere’ lezen we erg uiteenlopende situaties: vervroegd pensioen, vrijwilliger, stagiair, personen ten laste van een echtgenoot of ouder, huismoeder enz. We merken op dat ongeveer 10% van de werkloze personen studeert of een opleiding volgt.

Werkplek met vergrotingssoftware en beeldschermloep.

De activiteitensectoren waarin de respondenten hun beroep uitoefenen of op zoek zijn naar een job, liggen sterk uiteen. ‘Openbaar bestuur’ is het best vertegenwoordigd bij de Nederlandstalige groep (25%) en komt ook vaak voor bij de Franstaligen (17%).

Personen met een job.

De overgrote meerderheid van de ondervraagde personen die werk hebben, is loontrekkend (95%) en heeft een contract van onbepaalde duur (89%). De meeste loontrekkenden zijn bediende (70%) en werken in de privésector (57%). Beide taalgroepen zijn op dat vlak vrij gelijklopend. We stellen wel enkele kleine verschillen vast. Zo werken in de Nederlandstalige groep

dubbel zo veel mensen in een beschutte werkplaats. Bij de Nederlandstaligen is het aandeel mensen met een deeltijds contract (46%) ook groter dan bij de Franstaligen (35%). Het percentage arbeiders is in beide groepen eerder klein, maar bij de Franstaligen ligt dat cijfer toch 10% hoger dan bij de Nederlandstaligen.

Een overgrote meerderheid (82%) van de respondenten stelt tevreden te zijn met zijn job, hoewel zo'n 40% onder hen toch een loopbaanwijziging beoogt. Zij zijn talrijker aan Nederlandstalige zijde (44%) dan aan Franstalige zijde (32,5%).

Werklozen en/of werkzoekenden.

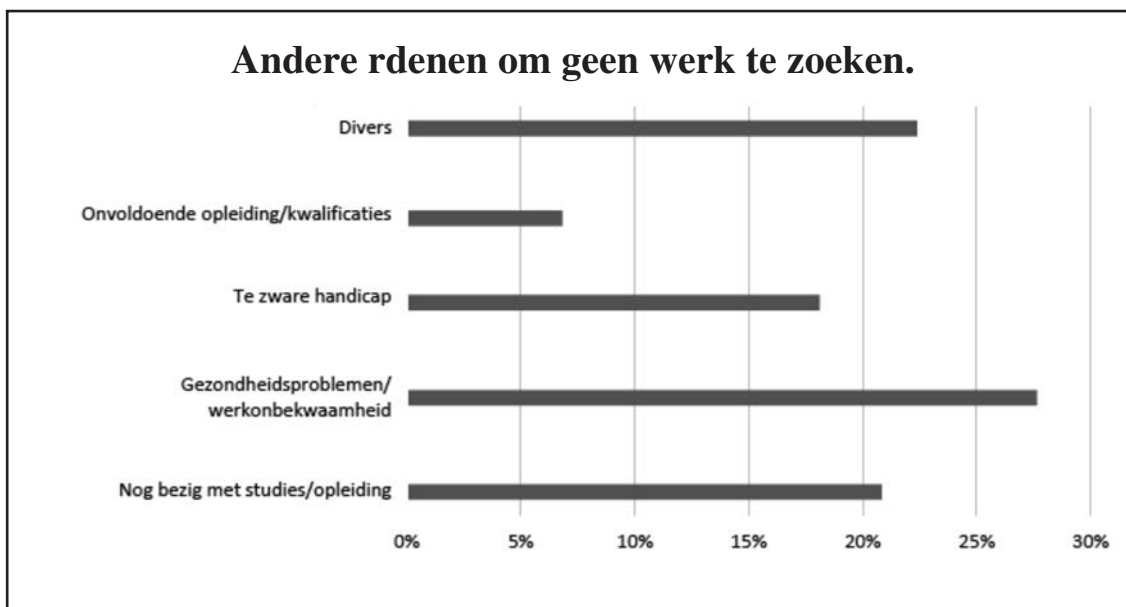
Acht op de tien personen stelt niet op zoek te zijn naar werk. De helft van hen heeft werk en 6% van hen studeert of volgt een opleiding. Bijgevolg beschouwen vier op de tien personen zich – minstens tijdelijk – als niet actief op de arbeidsmarkt. Het gaat vooral om arbeidsongeschikte personen, maar ook om begunstigden van een tegemoetkoming voor personen met een handicap. De vrees om die tegemoetkoming te verliezen – een schoolvoorbeeld van een werkloosheidsval³ – is waarschijnlijk een van de voornaamste oorzaken van die houding.

60% van de werkzoekenden gaat zonder externe hulp op zoek naar een job. Toch zou 34% van alle werkzoekenden 'zonder hulp' wel graag hulp krijgen bij de zoektocht naar een job.

³ Een werkloosheidsval verwijst naar de situatie waarin het verschil tussen het aangeboden loon en het vervangingsinkomen (tegemoetkoming voor personen met een handicap, werkloosheidsuitkering) te klein is om de begunstigden aan te sporen om het aangeboden werk te aanvaarden.

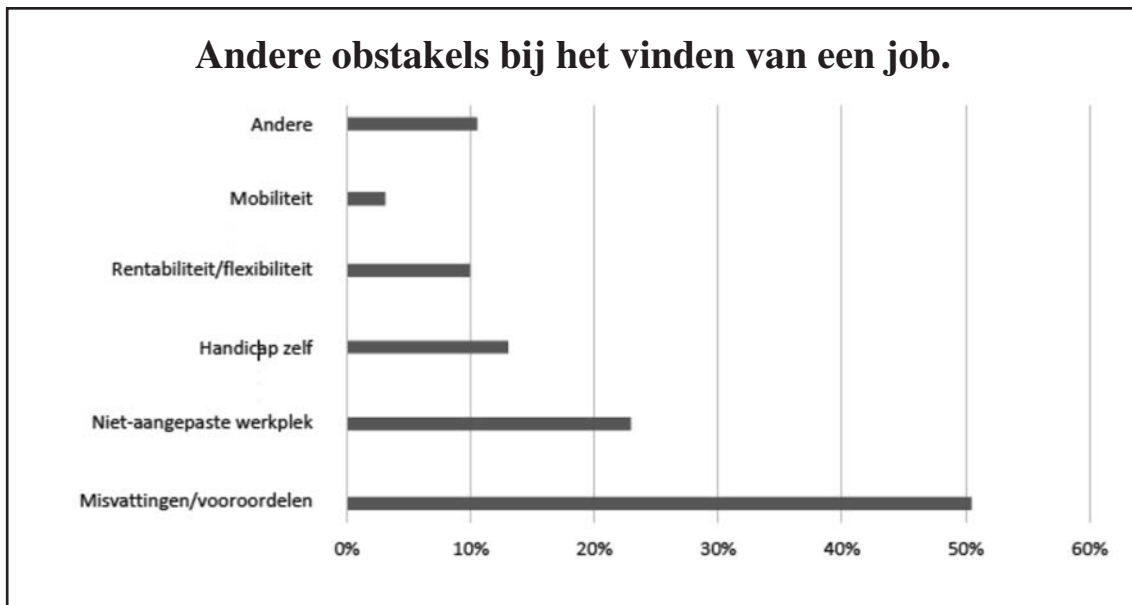

Obstakels op weg naar werk.

Mobiliteit is volgens de respondenten het allergrootste obstakel (43% van de antwoorden). Dat hoeft allerm minst te verbazen. Wel is de impact die wordt toegeschreven aan die factor die ook opduikt onder de ‘andere’ obstakels die als open antwoorden moesten worden vermeld opmerkelijk. In die toelichtingen benadrukten verscheidene respondenten dat het onvermogen een voertuig te besturen de keuze aan werk sterk verkleint, ofwel omdat de functie dat vereist, ofwel omdat de werkplek moeilijk te bereiken is zonder auto. De werkloosheidsval – een eerder abstract gegeven – wordt slechts door 11% van de ondervraagden vermeld.

27% van de ondervraagden vermeldde, in de open antwoorden andere obstakels in de zoektocht naar werk. De helft van die antwoorden wijst op de misvattingen of vooroordelen van de werkgever en/of collega’s met betrekking tot een handicap of, meer bepaald, een visuele handicap. De gebruikte termen zijn soms heel hard: angst voor handicap, anders-zijn, onbehagen, vooroordelen, discriminatie, ...

Het tweede obstakel dat het vaakst wordt vermeld, is een werkomgeving zonder of met onvoldoende aangepaste werkinstrumenten of voorzieningen. Onder meer ook het verhoogde risico op arbeidsongevallen wordt vermeld. Velen benadrukken dat heel wat bedrijven met speciale software werken waarin geen aanpassingstoets geïntegreerd zijn. Andere ondervraagden zeggen dat bedrijven geen aangepast materiaal willen aanschaffen, vooral door de administratieve rompslomp of omdat een deeltijds contract of een stage zo'n investering niet waard is. Ook de onaangepaste aanwervingsprocedures worden aangehaald.

Foto Arnaud Ghys.

Een bevredigende en gevarieerde job met enkele aanpassingen.

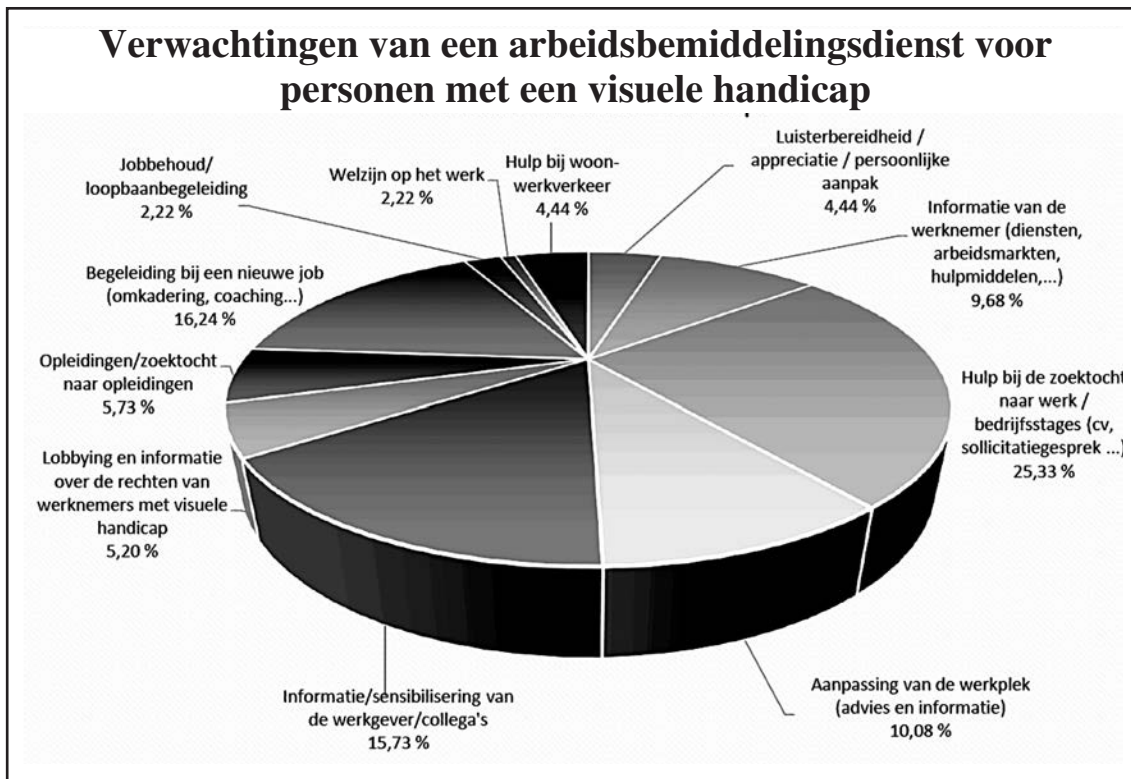

De handicap op zich wordt ook vermeld, omdat de intrinsieke, objectieve beperkingen die ermee gepaard gaan sowieso al het aantal mogelijke jobs beperken. Daarnaast vermelden de respondenten vaak het hoge werkritme dat nauwelijks aangepast is voor iemand met een visuele handicap. Dat leidt bij verschillende respondenten tot overmatige vermoeidheid of, volgens een andere respondent, tot het feit dat collega's geen tijd hebben om hen te helpen! Kortom, de meeste mensen die de vraag vrij beantwoorden, voelen zich niet voldoende gewapend op een arbeidsmarkt waar de gelijkheid van kansen moet wijken voor de zware concurrentiestrijd. Dat blijkt vooral bij de werknemers in de privésector. Het onderstaande antwoord geeft het algemene standpunt weer: « Vooroordelen van collega's en werkgevers: ze zien enkel de problemen en je krijgt niet eens de kans om je te bewijzen; als je je mag bewijzen, moet je minstens 3 keer zo goed zijn als je collega's zonder handicap om voor volwaardig aanzien te worden; je wordt met een vergrootglas en zoeklicht gevolgd en een fout wordt je zwaarder aangerekend dan dit het geval is bij je collega's zonder handicap. »

Welke verwachtingen moet de arbeidsbemiddelingsdienst inlossen?

De verwachtingen zijn hoog gespannen wat betreft een arbeidsbemiddelingsdienst gespecialiseerd in de visuele handicap. Uit de antwoorden op deze open vraag komen bijzondere reacties naar boven, waaruit heel duidelijk blijkt hoe de ondervraagden tegen hun werkrelatie aankijken.

Niet verrassend antwoordt een meerderheid de ondersteuning bij de zoektocht naar werk of bedrijfsstages (25%) en de begeleiding bij een nieuwe job (16%). Velen benadrukken de kwaliteit van het werk, want hun job moet niet alleen aangepast zijn aan hun vaardigheden, maar ook tot persoonlijke

voldoening leiden. Tussen de regels door zien we de vrees om ‘in een hokje’ te worden geplaatst als ze in een beschutte werkplaats werken. Kortom, een job moet niet alleen de sociale integratie in de strikte zin, maar ook de persoonlijke ontwikkeling, de zelfontplooiing en de autonomie bevorderen. De dienst moet werkzoekenden door het hele administratieve kluwen en de werkloosheidsvallen leiden, een competentiebalans opmaken en hun motivatie en zelfvertrouwen opkrikken.

Uit deze antwoorden leren we vooral hoeveel belang ze hechten aan de sensibilisering van de werkgevers en collega's over de visuele handicap en aan de informatie over de mogelijke financiële en technische hulp voor de tewerkstelling van

Persoonlijke ondersteuning, bewijs van succes.

personen met een visuele handicap. Dat sluit aan op de antwoorden over de obstakels bij de zoektocht naar een job. Zo zijn misvattingen en vooroordelen een van de belangrijkste obstakels tijdens de sollicitatieprocedure. Een respondent vat samen wat blinde en slechtziende werkzoekenden van een arbeidsbemiddelingsdienst verwachten: “De dienst moet toezien op de gelijkheid van kansen en de werkgever geruststellen.”

Ongeveer 10% van de respondenten benadrukt de aanpassing van de werkplek en het informeren van de (toekomstige) werknemers over de arbeidsmarkt en de technische en financiële ondersteuningsmiddelen hiervoor.

Conclusies.

De respondenten hebben over het algemeen heel wat uiteenlopende verwachtingen van de arbeidsbemiddelingsdienst, en de enquête wijst op de nood om die verwachtingen in te lossen en op diensten te kunnen rekenen die gespecialiseerd zijn in de visuele handicap. Zes op de tien ondervraagden zonder werk gaan zonder externe hulp op zoek naar een job. Een derde van hen zou wel graag hulp krijgen. Heel wat personen zouden dus hun zoektocht naar werk kunnen optimaliseren met de hulp van de diensten die de Brailleliga aanbiedt.

De verwachtingen hebben ook betrekking op de evolutie van de carrière, die een continue opvolging vereist: opfrissing (van informaticakennis), aanpassing aan de veranderende werkomstandigheden, gezondheidstoestand, promotievooruitzichten enz. Het is belangrijk om te weten dat 40% van de werkende ondervraagden (32,5% Franstaligen en 44% Nederlandstaligen) een carrièrewending beoogt.

De antwoorden op open vragen wijzen op een alarmerend gevoel dat

Een brailnotenotietoestel om een vergadering bij te wonen.

overheerst: de professionele wereld, en dan vooral in de privésector, wordt door velen gezien als een onaangepaste of zelfs vijandige omgeving voor personen met een handicap. Een visuele handicap boezemt angst in en kan afwijzing met zich meebrengen als gevolg van vooroordelen en onwetendheid bij zowel de rekruteerders als het personeel. Toch kunnen ook de sollicitanten angst ervaren. De obstakels naar werk kunnen schrikwekkend lijken, en bij wie de job krijgt, kan de angst leven “dat hij of zij niet in staat zal zijn om de intense visuele vermoeidheid aan te kunnen en de job vol te houden”, zoals één van de respondenten stelt.

Blinde of slechtziende personen die op zoek zijn naar werk of een carrièrewending beogen, kunnen bij de arbeidsbemiddelingsdienst van de Brailleliga terecht voor persoonlijke hulpmiddelen, zoals opleidingen, informatie of begeleiding op weg naar werk. Zo zullen ze beter gewapend zijn om hun recht op werk te laten gelden en zich ten volle in het bedrijfsleven te ontplooiën.

DOSSIER

DE WEG NAAR WERK: VOOR ELKE BEHOEFTE EEN OPLOSSING ZOEKEN.

Elk jaar begeleidt de Brailleliga blinde en slechtziende personen tijdens hun zoektocht naar werk. Iedere situatie is anders, wat elk begeleidingstraject van de Brailleliga uniek maakt. Dit vergt ook luistervaardigheid, inlevingsvermogen en flexibiliteit van de dienst. Een mooi voorbeeld van zo'n traject is het verhaal van Alexandre Wespes. De 28-jarige blinde jurist werd bij het Brusselse kantoor SOTRA aangeworven als advocaat-stagiair.

Katia Van Humbeeck, Alexandre Wespes en Olivier Rijckaert, een mooie samenwerking.

We spraken met de drie spilfiguren die deel uitmaken van dit geslaagde traject: Alexandre zelf, zijn werkgever Olivier Rijckaert en Katia Van Humbeeck, hoofd van de Dienst voor professionele inschakeling.

Het winnende trio:

Alexandre Wespes:

Deze 28-jarige Brusselaar lijdt aan retinitis pigmentosa, een aandoening die tijdens zijn studie erger werd. Voor zijn verplaatsingen kan hij rekenen op zijn blindengeleidehond Laïka.

In juni 2013 behaalde hij zijn masterdiploma Rechten met onderscheiding aan de ULB. In juli 2015 ging hij aan de slag als advocaat-stagiair bij het kantoor SOTRA. Daar toont hij zijn vaardigheden. Hij is leergierig, heeft een uitmuntend geheugen en is vastberaden. In zijn vrije tijd doet hij aan sport. Zo is hij lid van het nationale blindenvoetbalteam.

Olivier Rijckaert:

Oprichter van het advocatenkantoor SOTRA, gespecialiseerd in sociaal recht. Hij wordt als één van de beste Belgische advocaten in arbeidsrecht beschouwd. Rijckaert wordt geroemd om zijn kennis over bedrijfsbeheer en zakelijke belangen, maar ook om zijn oprechtheid, toegankelijkheid, luisterbereidheid en menselijkheid.

In 2015 ‘nam hij het risico’ Alexandre Wespes aan te werven, een uitdaging die hij absoluut tot een goed einde wil brengen.

Katia Van Humbeeck:

Hoofd Dienst voor professionele inschakeling van de Brailleliga.

In 2016 schakelde het kantoor SOTRA haar in om de doeltreffendheid te verbeteren van de taken van Alexandre Wespes als advocaat-stagiair. Dat was even wennen voor haar, aangezien het doorgaans de werknemer is die haar hulp inroept in plaats van de werkgever. Ze zocht samen met haar team naar oplossingen op maat.

Mr. Rijckaert, wat gaf voor jou de doorslag om Alexandre Wespes als advocaat-stagiair aan te werven?

De heer Olivier Rijckaert.

Mr. Rijckaert: We ontvangen vaak spontane sollicitaties, en op een dag kwam die van Alexandre op de stapel terecht. Op dat moment waren we niet echt op zoek naar een stagiair. Alle posten op kantoor waren ingevuld, maar we hadden wel nog een plaatsje vrij. Alexandres profiel viel me op. Het was in zekere zin een kwestie van positieve discriminatie. Na het lezen van zijn sollicitatie keek ik ernaar uit hem te ontmoeten en na een ontmoeting met Alexandre dacht ik bij mezelf: ok, dit zit goed.

Het was een ingeving van het moment, misschien niet erg doordacht, maar ik wilde ervoor gaan!

Zijn gedrevenheid sprak mij meteen aan. Het was een verrassing. Al toen hij zich kandidaat stelde, voelde ik die durf aan. Bij de ontmoeting was ik meteen onder de indruk van zijn temperament. Uiteraard speelt niet alleen het emotionele aspect een rol. Hij leek over voldoende kennis te beschikken en stond ervoor open om bij te leren. Dit alles overtuigde me om hem een kans te geven. Ik heb er met de collega's over gepraat. Zij maakten op hun beurt kennis met hem, en waren ook meteen gewonnen voor de persoonlijkheid van Alex. Dus besloten we hem aan te werven. Ik was vastberaden een echte advocaat van hem te maken, niet om hem in een hoekje weg te stoppen om koffie te zetten. Hij kon dus aan zijn stage beginnen. Welke taken we hem zouden geven en hoe dat in zijn werk zou gaan, was mij toen nog een raadsel. Dat was enigszins het ondoordachte kantje van de beslissing – daar ben ik me van bewust –, maar ik had er vertrouwen in. Ik dacht bij mezelf: dit kan lukken. We gaan ervoor, en als het niet lukt, hebben we in het slechtste geval wat tijd verloren. Dat geeft niet. Verder wisten we niet echt hoe we te werk

moesten gaan, noch wat hij wel en niet kon. Op dat vlak tastten we in het duister, maar we waagden de sprong!

Alexandre, zag je dit als een kans?

A. Wespes: Het was niet zomaar een kans. Het was de ultieme kans! Wie rechten studeert, wil doorgaans carrière maken als advocaat. Dat is volgens mij het meest gevarieerde en motiverende beroep. Verder was de samenwerking met Olivier en zijn team fantastisch.

Alexandre Wespes, geconcentreerd.

Mr. Rijckaert, wat bracht je ertoe de Brailleliga in te schakelen?

Mr. Rijckaert: Na de eerste maanden van de stage had ik het gevoel dat ik er alleen voor stond met de stagiair. Ik werd me gaandeweg bewust van bepaalde moeilijkheden waar ik eerder niet aan had gedacht. Het ging om technische obstakels, maar ook om problemen rond de aanvaarding van de handicap, de jeugdigheid van Alex ... Hoe gaat dat met documenten? Volstaan de Mac-toepassingen van het kantoor? Alex zei van wel en vertelde ons dat hij ermee overweg kon. Hij heeft echter de neiging om zijn moeilijkheden wat te verbergen, omdat hij niemand tot last wil zijn. Kortom, een combinatie van verschillende situaties deed me besluiten dat we naar oplossingen moesten zoeken, ook al waren de problemen niet duidelijk omljnd. Hoewel het hele team achter de beslissing stond, had ik het gevoel dat ik er alleen voor stond. Soms kwam ik 's avonds thuis en dacht ik dat het niet zou lukken, dat het te moeilijk was en dat ik hem een pijnlijke beslissing zou moeten meedelen. – *Zo was het, hé, Alex? Jazeker, dat is waar.* – Bij momenten zakte de moed

me in de schoenen. Sommige zaken waren echt fantastisch en verliepen erg vlot, maar ik vond dat er ook zaken waren die minder goed gingen en die me angst inboezenden, omdat ik begon te twijfelen of ik mijn woord zou kunnen houden tegenover Alexandre. Ik wilde hem immers klaarstomen tot advocaat, niet in een hoekje duwen of als mascotte van het kantoor laten opdraven. Hoe kon ik hem dat duidelijk maken? Hoe kon ik de juiste tools vinden? Net op dat moment sprak ik met mevrouw Beusaert van de Brailleliga. Ik kende haar, en zij bracht me in contact met Katia Van Humbeek. Bij de eerste ontmoeting kon ik alle pijnpunten aankaarten. Het was een hele opluchting om er niet langer alleen voor te staan!

Katia, hoe stond je tegenover de aanvraag?

K. Van Humbeek: We moesten eerst en vooral duidelijkheid scheppen in de situatie en de problemen eerlijk aankaarten. Daarna was het vooral een kwestie van oplossingen aanreiken. Bij de Brailleliga kunnen we daarvoor terugvallen op onze jarenlange ervaring, en we zijn er in de eerste plaats om die problemen te beamen, zodat we zowel de werkgever als de blinde stagiair op weg kunnen helpen met het correct analyseren van de situatie.

Mr. Rijckaert: Het is erg belangrijk om bij een contactpersoon terecht te kunnen. Als ik op een bepaalde manier over iets denk, rijst de vraag of dat een persoonlijk oordeel is of een situatie die eigen is aan blinde personen. De Brailleliga kan de problemen beamen, waarna ik daarop kan inspelen. Dat bleek erg nuttig om een vraag te beantwoorden die ik me vaak stelde: wat valt er toe te schrijven aan de handicap van Alex – en vereist dus de nodige omzichtigheid, ligt gevoelig en vraagt om respect – en dat is voor elke stagiair gelijk – een verkeerde reflex, iets verkeerd begrijpen, onvoldoende zorgvuldigheid, eigenschappen die typisch zijn voor jonge medewerkers enz. Het eerste jaar bleek dat erg moeilijk, vooral omdat heel wat zaken onuitgesproken bleven. De bevestiging van de problemen door de Brailleliga

en de ontdekking van oplossingen waren van cruciaal belang. Ik zag al snel in dat het een uitdaging zou worden om van Alex een advocaat te maken.

Hoe reageerde jij, Alexandre, op de verschillende diensten van de Brailleliga, waar je zelf geen beroep op had gedaan?

A. Wespes: Ik was me bewust van de moeilijkheden. Het was best moeilijk om twee computers mee te zeulen: een Mac zoals op kantoor, en een pc waarmee ik altijd had gewerkt. Ik moest constant van de ene computer naar de andere overschakelen, wat allerm minst praktisch is. Ik wilde niemand tot last zijn, maar het nam zodanig veel tijd in beslag, en ik kreeg te horen dat al mijn documenten herwerkt moesten worden omdat ze visueel niet in orde waren. Ik moest erin slagen een document af te werken met een gepaste lay-out. Ik wilde een opleiding volgen en mijn informaticavaardigheden aanscherpen. Het kantoor stemde ermee in dat ik op pc zou werken, in plaats van op Mac, en ik volgde twee keer per week les bij de Brailleliga om mijn kennis over Word, Excel en andere nuttige programma's bij te schaven. Ik ben ook naar een andere toepassing voor spraakweergave overgestapt. Vandaag verloopt dat met Jaws veel efficiënter. Met de lesgevers werkten we met modellen, templates die overeenstemden met die van het kantoor. Zo hoef ik nu enkel nog een bepaalde template te kiezen en kruipt er geen tijd meer in het bijwerken van de opmaak.

Laïka is rustig wanneer zijn baasje werkt.

Mr. Rijckaert: We stelden een erg grote vooruitgang vast qua vorm, waardoor er meer aandacht kon gaan naar de inhoud van het werk. Dat wil niet zeggen dat de handicap van Alex helemaal naar de achtergrond verdween, maar inmiddels is 80% van de opmerkingen die ik maak gelijkaardig aan de opmerkingen die ik aan eender welke andere stagiair zou maken. Nog slechts 20% van de opmerkingen houdt verband met de visuele handicap. Eerst was die verhouding helemaal anders en had 80% van de opmerkingen betrekking op zijn handicap.

Alexandre, je weigerde in eerste instantie resoluut om het brailleschrift te gebruiken. Intussen doe je dat wel. Wat deed je van gedachte veranderen?

A. Wespes: Dat klopt. Omdat ik open stond voor informaticatoepassingen, was ik van mening dat het brailleschrift nutteloos en achterhaald was, ondanks het feit dat de Brailleliga me op het belang ervan wees. Toen Olivier me tijdens een evaluatiegesprek vroeg of ik er zeker van was alle pistes te hebben overwogen om zo autonoom mogelijk te werken, moest ik in alle eerlijkheid toegeven dat dat niet zo was. Zo kwam het brailleschrift opnieuw ter sprake. Wat kon braille voor mij betekenen? Olivier zei me toen: “Doe maar, je zult wel zien. Biedt het brailleschrift geen meerwaarde, dan is dat maar zo. Als het wel voordelen heeft, zie ik geen reden om het niet te gebruiken.” Hij had

gelijk. Mijn eerste informaticaopleiding had mijn werk al vergemakkelijkt. Als het brailleschrift me kon helpen om advocaat te worden, moest ik het leren. Dat heb ik dan ook gedaan, en uiteindelijk bleek dat erg eenvoudig! Terwijl iedereen nota's bij zich had, leerde ik mijn pleidooien uit het hoofd. Dat is haalbaar voor zaken die niet erg ingewikkeld zijn, maar voor moeilijke zaken, met veel gegevens en cijfers, is dat veel minder evident.

Braille, heel simpel en praktisch voor pleidooien.

Daarom testte ik een notasysteem met een brailleleesregel dat compatibel is met de iPhone en dat heeft me overtuigd.

K. Van Humbeeck: We moesten meer specifiek op zoek naar het materiaal dat het best op de specifieke behoeften van Alex was afgestemd, draagbaar was, maar ook gebruiksvriendelijk, zodat het in het kader van een pleidooi gebruikt kon worden. Dat vergt maatwerk. We moesten uitzoeken welke middelen er bestaan, contact opnemen met de leveranciers, tests uitvoeren enz.

Mr. Rijckaert, denk je dat Alex een goede advocaat wordt?

Mr. Rijckaert: Ik vind dat we zijn handicap volledig kunnen overwinnen in de uitoefening van het beroep, met dank aan de drie personen die rond deze tafel zitten. Ik speel altijd kort op de bal. De Brailleliga zag meteen waar we nood aan hadden en slaagde erin ons allemaal te overtuigen, zelfs iemand die zo koppig kan zijn als Alex. Ook Alex speelt snel op de zaken in, waardoor alles erg vlot is gegaan.

Zijn handicap kan uiteraard nooit 100% worden weggewerkt. Sommige zaken zullen nu eenmaal onmogelijk blijven: screenshots analyseren in een dossier met ingewikkelde schema's of onduidelijke foto's van documenten die ik zelf al met moeite kan lezen ... Die zal hij nooit kunnen gebruiken, maar dat is van geen belang meer zodra hij in teamverband werkt. Op andere vlakken zal hij zelfs beter werk kunnen leveren dan zijn collega's zonder visuele handicap, dankzij zijn indrukwekkende geheugen bijvoorbeeld. Voor wie een pleidooi houdt, is dat een aanzienlijke troef. En hij houdt nu al uitstekende pleidooien.

En jij, Alexandre, waar zie je jezelf over vijf jaar?

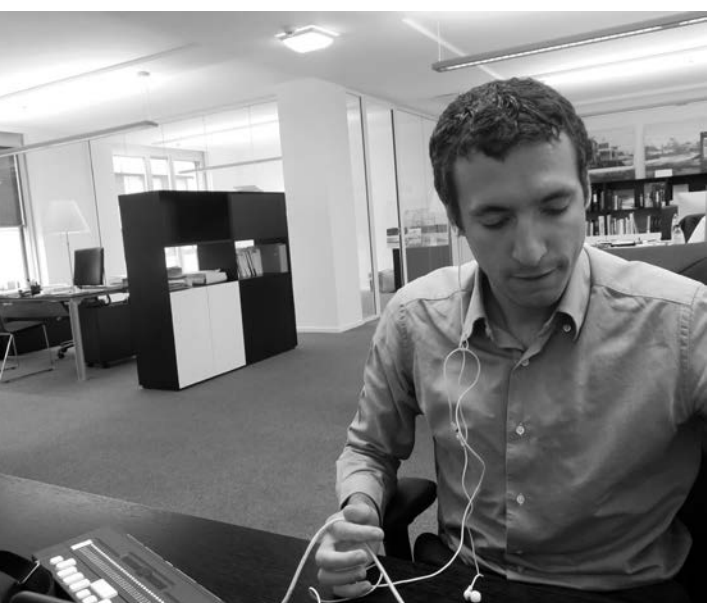
A. Wespes: Ik hoop mijn job hier te kunnen behouden, want ik zou in geen

geval bij een ander advocatenkantoor aan de slag willen. Hier heb ik een kans gekregen en zelf heb ik nood aan een samenwerking met mensen naar wie ik opkijk en voor wie ik respect heb. Dat is hier het geval. Ik hoop dat we over vijf jaar kunnen zeggen dat al onze inspanningen de moeite waard zijn geweest!

Mr. Rijckaert, zou je deze ervaring aan collega's aanbevelen?

Mr. Rijckaert: Het is moeilijk om daar een sluitend antwoord op te formuleren. Het is een mix van zowel moeilijke momenten als ongelooflijke ervaringen. Nu eens emotioneel geladen, dan weer fantastisch. Ja, ik zou het aanbevelen, maar je moet vastberaden zijn en sterk in je schoenen staan.

Het is een ervaring die mij persoonlijk erg heeft geraakt, niet alleen als advocaat, maar ook als mens. De ervaring heeft flink wat veranderd bij mij. Voor het kantoor is het een avontuur waar we samen zijn aan begonnen, en de persoonlijkheid en motivatie van Alex zijn – los van zijn handicap – een voorbeeld voor iedereen. De algemene ervaring is fantastisch!

Het kantoor, een rationeel en obstakelvrij platform.

NB: Toen het kantoor zijn intrek nam in een nieuw gebouw, werd met Alexandre Wespes rekening gehouden bij de inrichting van de verdieping. Zo werd een eenvoudig, logisch grondplan uitgewerkt, met zo weinig mogelijk obstakels om zijn verplaatsingen te vergemakkelijken.

Inmiddels heeft Alexandre zijn stage afgerond en staat hij op het punt officieel ingeschreven te worden aan de balie.

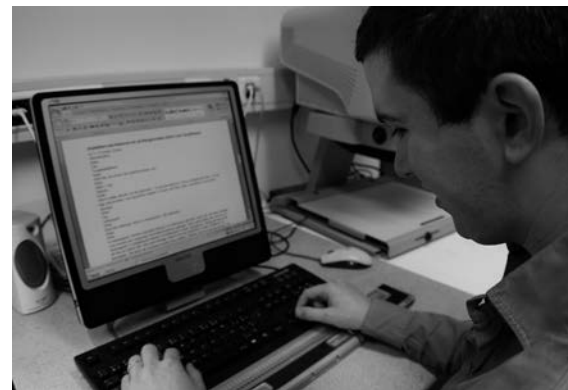

DOSSIER PANORAMA VAN DE BELGISCHE WETGEVING.

Personen met een visuele handicap ondervinden vaak moeilijkheden bij de uitoefening van een beroep. Deze moeilijkheden zijn grotendeels omgevingsgerelateerd. Dit toonde de enquête aan die we onlangs voerden bij onze leden met een visuele handicap. Bepaalde zaken kunnen al enkele van deze moeilijkheden verminderen: architecturale aanpassingen, technische hulpmiddelen en een positieve houding. Natuurlijk bemoeilijken een onaangepaste omgeving, de afwezigheid van technische hulpmiddelen en een afwijzende houding de situatie.

De verplichting om mensen met een handicap aan te werven en tewerkstellingsondersteunende maatregelen zijn de meest belangrijke politieke drukkingsmiddelen ter bevordering van de tewerkstelling van personen met een handicap.

Meer kansen om een job te bemachtigen bij een openbare dienst.

Korte samenvatting.

De wet stipuleert een arbeidsverplichting. In de privésector is deze wet zonder uitvoeringsbesluit niet bindend. Maatwerkbedrijven, de voormalige sociale en beschutte werkplaatsen, vormen hier een uitzondering aangezien ze aan een specifieke wetgeving zijn onderworpen. In de publieke sector zijn er meerdere wetgevingen, variërend op federaal, gemeenschaps-, regionaal, provinciaal en lokaal niveau. Niet eenvoudig in België!

Niettemin hebben deze verschillende wetgevingen een gemeenschappelijke basis. Enerzijds zijn er de verplichte quota voor de aanwerving van personen met een handicap. Anderzijds zijn er de werknemers waarvan de specifieke handicap wordt erkend door het regionale organisme (AViQ, VDAB, Phare, Dienststelle für Selbstbestimmtes Leben).

Op Vlaams en federaal niveau voorziet de wet in de oprichting van een ondersteuningscommissie voor de rekrutering van personen met een handicap. Er moet echter worden opgemerkt dat alleen die voor de federale overheidsdienst echt werkt. Sancties worden verstrekt als de inspanningen kennelijk ontoereikend worden geacht.

Aanwervingsvereisten in de publieke sector.

- FOD's (openbare diensten) en ION's (Instellingen van Openbaar Nut) moeten een aantal werknemers met een handicap in dienst hebben dat overeenstemt met 3% van hun personeelsbestand.
- De Waalse SFP (Service Federal Public) en O.I.P (Organisme d'Intérêt Public) en de Federatie Wallonië-Brussel, de gemeenten, provincies, Waalse OCMW's hebben een verplichting van 2,5% voor personen met een handicap.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de verplichting 2% van het personeelsbestand. In de Brusselse gemeenten is dit 2,5%. Voor de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof) is de verplichting 5%.
- In Vlaanderen zal 3% van het personeelsbestand van alle openbare instellingen en diensten tegen 2020 moeten bestaan uit personen met een handicap of chronische ziekte.

Aanwerven aanmoedigen.

Zoals eerder aangehaald vormen tewerkstellingsondersteunende maatregelen het andere politieke drukingsmiddel.

Deze ondersteunende maatregelen worden toegekend door het regionale organisme voor personen met een handicap: VDAB, PHARE of AVIQ. Deze steun wordt dus gekoppeld aan de woonplaats van de persoon, en niet aan de werkplek.

Hulpmiddelen om de werkplek aan te passen.

Ook hier zijn er varianten. Desalniettemin kunnen de hulpmiddelen worden ingedeeld in 3 hoofdcategorieën: een vorming of opleiding toegankelijk maken, hulpmiddelen in het kader van de aanpassing van de arbeidspost en de financiële steun om het rendementsverlies te compenseren. Om

in aanmerking te kunnen komen voor tewerkstellingsondersteunende maatregelen, moet er eerst een integratieprotocol opgemaakt worden waaruit een ondersteuningsnood blijkt die toegang geeft tot de ondersteunende maatregelen.

Niet-exhaustief overzicht van tewerkstellingsondersteunende maatregelen.

- De ontdekkingsstage heeft als doel de persoon met een handicap te introduceren in professionele situaties en zijn arbeidsgeschiktheid en integratievermogen te verifiëren.
- K-IBO: Individuele Beroepsopleiding voor kwetsbare groepen. Deze vorm is bedoeld voor werkzoekenden met een (indicatie van) arbeidshandicap en langdurig werkzoekenden. De K-IBO is kosteloos voor de werkgever en kan maximaal 52 weken duren afhankelijk van het opleidingsplan.
- De terugbetaling van de kosten voor de aanpassing van de arbeidspost om de toetreding van de werknemer tot een functie die beter voldoet aan zijn mogelijkheden te bevorderen. In Vlaanderen worden ook de kosten voor de aankoop van aangepaste apparatuur gedekt onder bepaalde voorwaarden.
- De bonussen zijn veelvoudig. Deze omvatten de integratiepremie (PHARE) of compensatiepremie (AViQ) of Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP). Bij een VOP krijgt de werkgever een premie als de arbeidsbeperking van het personeelslid een impact heeft op de uitoefening van zijn of haar functie. Er zijn ook premies voor zelfstandigen met een handicap.

Neem voor meer informatie contact op met onze gespecialiseerde diensten via het nummer 02 533 32 11 of per e-mail werk@braille.be

VOORUITGANG IN OOGHEELKUNDIG ONDERZOEK.

Eind 2005 richtte de Brailleliga de Stichting voor de blinden op om een bijdrage te leveren aan wetenschappelijk oogheelkundig onderzoek. Het is immers essentieel om meer inzicht te verwerven in oogaandoeningen en de behandeling ervan te verbeteren. Ook vandaag wordt er op dat vlak verder vooruitgang geboekt, zij het vanuit een nieuwe invalshoek.

Laat ons beginnen bij het begin. Bij de oprichting besliste de Stichting voor de blinden om wetenschappelijk onderzoek te steunen via het Fonds voor Research in Oftalmologie (FRO). Die beslissing kwam er na het advies van het Wetenschappelijk Comité van de stichting, dat 9 professoren telt uit de universitaire oogheelkundige centra van ons land (zie tekst in kader).

Professor Tassignon.

Het FRO werd in 1996 opgericht op initiatief van professor Marie-Josée Tassignon, met als doel wetenschappelijk oogheelkundig onderzoek in België te stimuleren door beurzen toe te kennen aan jonge onderzoekers die zijn verbonden aan een Belgische universiteit. Het is voor onderzoekers aan het begin van hun carrière immers niet altijd vanzelfsprekend om fondsen te krijgen voor onderzoek. Het FRO wordt gefinancierd door verschillende Belgische wetenschappelijke verenigingen voor oogheelkunde, door de farmaceutische industrie en sinds 2006 ook door de Stichting voor de blinden.

Gedurende iets meer dan 20 jaar – 12 jaar in het geval van de Stichting voor de blinden (zie tekst in kader) – ondersteunde het FRO een indrukwekkend

aantal cruciale onderzoeksprojecten van jonge wetenschappers. Niet alleen toekomstige oogartsen, maar ook biologen, farmacologen, genetici,... Hun projecten werden geselecteerd door een onafhankelijke internationale jury, op basis van hun wetenschappelijke waarde, hun originaliteit, hun haalbaarheid en het belang van de verwachte resultaten voor de oogheelkunde. Hun onderzoek zorgde op tal van vlakken voor een vooruitgang in de oogheelkunde. De voorbije 12 jaar kregen de eerste geselecteerde laureaten telkens steun van de Stichting voor de blinden. Die steun was mogelijk dankzij de gulheid van de schenkers van de Brailleliga, die we hierbij van harte bedanken.

Veel onderzoekers zijn geholpen door het FRO en de Stichting voor de blinden.

Steun van de Stichting voor de blinden in cijfers:

Sinds 2006 heeft de Stichting voor de blinden 45 onderzoeksprojecten ondersteund in de oogheelkunde.

Deze projecten werden uitgevoerd door 36 jonge onderzoekers (sommige van hen kregen verschillende keren steun).

Er werd in totaal een bedrag van € 665.000 toegekend (gemiddeld € 14.778 per project).

Het aantal ondersteunde projecten per universiteit:

UZ Gent: 16 - KU Leuven: 15 - UZ Antwerpen: 7 - ULB: 7

Vandaag staat het FRO op een keerpunt en wil het een nieuwe aanpak volgen. Prof. Marie-Josée Tassignon en dr. Laure Caspers geven tekst en uitleg en belichten de doelstellingen van het FRO “2.0”.

Professor Tassignon en Dr. Caspers, initiatiefnemers van het nieuwe FRO.

Gedurende meer dan 20 jaar heeft het FRO tal van cruciale onderzoeksprojecten gesteund in verschillende domeinen van de oogheelkunde. Welke balans maak je daarvan op?

Prof. Tassignon: Een zeer positieve balans voor het fundamenteel laboratoriumonderzoek. Het FRO gaf steun aan tientallen jonge onderzoekers en zeer interessante projecten, voor in totaal meer dan 2 miljoen euro. Het aantal kandidaat-beursstudenten nam voortdurend toe, en velen van hen konden dankzij die steun hun eindwerk verdedigen en zijn ondertussen benoemd tot aan onze universiteiten. Hun studies hebben heel wat vooruitgang opgeleverd op het vlak van glaucoom, hoornvlies, auto-immuunziekten, genetica,...

Waarom, ondanks zo'n positieve balans, van formules veranderen?

Prof. Tassignon: In elke onderneming moet vooruitgang worden geboekt en moeten we rekening houden met de behoeften. Dankzij het FRO konden bepaalde oogheekundige centra groeien, zelfs op internationaal niveau. Eenmaal dat doel was bereikt, konden de laboratoria zelfstandig werken. Ze werden bovendien erg doeltreffend in het verkrijgen van internationale beurzen, waarmee ze hun laboratorium nog verder konden uitbreiden. Zo zijn er almaar meer onderzoekers die fundamenteel onderzoek voeren, terwijl helaas steeds minder oftalmologen kiezen voor klinisch onderzoek. Die kloof moesten we nu dichten.

De beslissing van het beheerscomité van het FRO heeft dan ook als doel verschillende Belgische oogheekundige centra te verenigen met het oog op samenwerking en het beantwoorden aan klinische behoeften. Dat bracht ons tot een koerswijziging wat de verdeling van de hulp voor onderzoek betreft, om beter in te spelen op de verwachtingen van oftalmologen en patiënten. We beginnen met andere woorden aan een nieuw avontuur dat enige voorbereidingstijd vergt.

Fundamenteel onderzoek versus klinisch onderzoek: wat is het verschil?

Fundamenteel onderzoek gebeurt in het laboratorium, door onderzoekers die niet noodzakelijk artsen zijn. Het doel? Via experimenten een beter inzicht verwerven in natuurlijke verschijnselen.

Klinisch onderzoek wordt verricht door artsen, met de hulp van een statisticus, binnen een zorgstructuur en met patiëntengroepen. Het doel? Aan de hand van een specifieke methode de oorzaak van een ziekte opsporen of de doeltreffendheid van een behandeling uittesten.

Wat zal er concreet veranderen?

Dr. Caspers: We willen voortaan steun aan het interuniversitair klinisch onderzoek afwisselen met steun aan het fundamenteel onderzoek. We geven ons fundamenteel onderzoek niet op, maar wisselen af: het ene jaar reiken we beurzen uit voor klinische studies, het jaar daarop voor fundamenteel onderzoek. We willen daarbij klinische studies uitvoeren van internationaal niveau, over belangrijke onderwerpen. En aangezien België een klein land is, moeten we de beschikbare middelen bundelen in plaats van ze te versnipperen. Vandaar dat de klinische onderzoeken die zullen worden ondersteund door het FRO, verricht zullen moeten worden door verschillende universitaire centra die samenwerken rond eenzelfde thema. Dat is een verplichting, en idealiter wordt elke studie uitgevoerd door drie universitaire centra of meer.

Prof. Tassignon: Voor de rest blijft het FRO wat het is. Het bestaat uit bijna alle universitaire centra. Het FRO wordt overigens nog altijd gefinancierd door oogheekundige verenigingen, de industrie en liefdadigheidsorganisaties zoals de Brailleliga. Wij van onze kant zijn op zoek naar nieuwe financieringsbronnen.

Een andere verandering is de aansluiting van het FRO bij de UZA Foundation, om de fondsenwerving op te trekken door het FRO meer zichtbaarheid te schenken. Het FRO blijft wel volledig onafhankelijk zijn eigen doelstellingen en wetenschappelijke keuzes uitstippelen.

Wat houdt een klinische studie precies in?

Dr. Caspers: Alles hangt af van het onderzoeksdoel. Er bestaan heel wat soorten klinische studies: om de oorzaken van ziekten te vergelijken, behandelingen tegen elkaar af te wegen, enz. Er moeten altijd twee groepen patiënten worden samengesteld: een controlegroep en een groep zieke patiënten. Beide groepen moeten volkomen vergelijkbaar zijn qua leeftijd, geslacht en afkomst. Dat

wordt vastgelegd in samenwerking met een statisticus, die het aantal vereiste patiënten bepaalt met het oog op statistisch significante resultaten van de klinische studie. De samenstelling van de groepen is bijzonder belangrijk. Zo kan bij klinisch onderzoek naar de oorzaak van de infectieziekte chorioretinitis gezocht worden naar pathogenen in bloedstalen van patiënten die aan de ziekte lijden, en kunnen die stalen vergeleken worden met die van ‘normale patiënten’ of de controlegroep. In een ander voorbeeld van een klinische studie kan een behandeling met een nieuw soort oogdruppels voor glaucoompatiënten vergeleken worden met een ‘klassieke’ behandeling voor de ziekte. De opzet van zo’n studie bestaat erin na te gaan of na verloop van tijd het gezichtsveld van de groep patiënten die de nieuwe oogdruppels krijgt beter onder controle blijft dan bij de patiënten die de ‘klassieke’ oogdruppels gebruiken.

Hoeveel tijd neemt een klinische studie in beslag?

Prof. Tassignon: Twee tot vier jaar. Dat hangt af van verschillende elementen. Als de studie betrekking heeft op een zeldzame aandoening, duurt ze langer dan wanneer het om een vaker voorkomende ziekte gaat met een grotere patiëntengroep. Dat hangt ook af van het aantal deelnemende centra. Zijn die talrijk, dan is ook het aantal patiënten groter. Er zijn ook ziekten die door alle universiteiten bestudeerd worden, zoals glaucoom, en andere aandoeningen waarin slechts enkele universitaire centra gespecialiseerd zijn. Hoe dan ook, het komt erop aan het aantal patiënten te bereiken dat is bepaald door de statisticus om de studie grondig te kunnen voeren en internationale uitstraling te geven.

Is het gemakkelijk of moeilijk om medewerking te krijgen van de patiënten?

Dr. Caspers: De patiënten zijn zeer gewillig als we hen uitleggen dat we de bestaande behandelingen willen verbeteren of meer inzicht willen verwerven

in de oorzaken van hun ziekte. Ze zijn heel gemakkelijk te vinden, en als de studie bijvoorbeeld alleen een bloedanalyse inhoudt, is dit voor hen niet erg veeleisend in verhouding tot de mogelijke resultaten, met name: de oorzaken van de ziekte opsporen of een behandeling doeltreffender maken.

Waarover zullen de klinische onderzoeken precies gaan?

Dr. Caspers: Elke universiteit kan één of meer thema's voorstellen, en uiteindelijk worden er één of twee geselecteerd. Eén universiteit coördineert de studie, die gevoerd wordt in samenwerking met andere universitaire centra. De universiteit die het project leidt, wordt hoofdonderzoeker en voorziet alle documenten voor de ethische commissies en EudraCT (n.v.d.r.: een databank die alle in Europa goedgekeurde klinische studies optekent). Het is daarbij de bedoeling dat een oogheelkundig assistent er zijn thesis over schrijft. We zullen niet meer dan één of twee studies ondersteunen om de twee jaar, maar het gaat dan wel om grootschalige projecten.

Er zijn enorm veel domeinen waarin er vooruitgang mogelijk is. Het zal dus afhangen van de thema's die de universiteiten interesseren, en van hun belang voor de oogheelkunde. Ik ga ervan uit dat het UZ Gent een project zal indienen rond genetica, het UZ Antwerpen een project over het hoornvlies (cornea), het UMC Sint-Pieter over ontsteking, infecties of operaties van het glasachtig lichaam, het UVC Brugmann over leeftijdsgebonden maculadegeneratie enz. Dat hangt uiteraard af van de specifieke kenmerken van elk centrum. Er kunnen verschillende projecten ingediend worden. Belangrijk is dat het project een echte meerwaarde biedt voor de oogheelkunde en dat het gedragen wordt door een jonge student die er zijn of haar doctoraatsverhandeling over wil maken, maar bovendien zeer gemotiveerd en competent is.

Hoe worden de projecten geselecteerd en volgens welk tijdschema?

Prof Tassignon: In een eerste fase verwachten we van de universiteiten een

bondige samenvatting van het studieproject, opgesteld volgens de specifieke formulieren. We selecteren dan de twee of drie beste, met name de projecten die voor alle patiënten relevant zijn. Vervolgens vragen we hen om een grondiger dossier in te dienen, dat voorgelegd wordt aan een internationale jury. Die moet dan een selectie maken op basis van de kwaliteit en het belang van de studies voor de oogheelkunde.

De geselecteerde studies krijgen een beurs die de werkuren, verplaatsingen, communicatie, enz. van de onderzoekers moet financieren.

Dr. Caspers: Wat het tijdsschema betreft, zal er in 2018 uitzonderlijk geen beurs toegekend worden. 2018 is immers een overgangsjaar dat noodzakelijk is voor de reorganisatie van het FRO. Met de al verzamelde middelen zullen de eerste studies kunnen worden gefinancierd die in 2019 zullen worden geselecteerd.

Momenteel zijn we dus fondsen aan het verzamelen. We zullen begin 2019 een projectoproep lanceren voor klinische studies. De preselectie en dan de selectie door de internationale jury zijn gepland in de loop van 2019, zodat we de beurzen kunnen toekennen aan de gekozen studieprojecten tijdens de OB (n.v.d.r.:Ophtalmologica Belgica, het jaarcongres van oogartsen) in november 2019.

Nog een slotwoordje?

Dr. Caspers: Zonder onderzoek, geen vooruitgang in medische diagnosestellingen en behandelingen. Vandaar dat we de financiële steun die we krijgen, optimaal willen gebruiken voor studies waar de patiënten rechtstreeks baat bij hebben. We zijn de Brailleliga en de schenkers bijzonder dankbaar voor hun steun aan het wetenschappelijk onderzoek, dat willen we absoluut benadrukken!

TWEE NIEUWE RUIMTES: SNOEZELBRAILLE EN BRAILLEMEDIA.

Ter gelegenheid van BrailleTech, onze hulpmiddelenbeurs, werden twee nieuwe ruimtes ingehuldigd in de hoofdzetel van de Brailleliga: SnoezelBraille (psychomotoriek en snoezelen) en BrailleMedia (cinema met audiodescriptie).

Deze ruimtes laten toe om een grotere waaier aan diensten aan te bieden aan blinde en slechtziende personen.

SnoezelBraille.

SnoezelBraille bevindt zich op het gelijkvloers van de hoofdzetel van de Brailleliga. Het is gewijd aan psychomotoriek en snoezelen.

De term snoezelen is een samentrekking van de woorden snuffelen en doezelen. De ruimte heeft als doel om de vijf zintuigen te ontdekken in een ruimte die volledig in het teken van ontspanning staat. SnoezelBraille is ideaal voor deze doelstelling.

Het licht is zacht en ingetogen, de muziek is aangenaam en zorgt voor een troostende en geruststellende sfeer.

Rustgevende en stimulerende lichten.

Psychomotoriek is de relatie tussen het lichaam en de psyche. De persoon leert zichzelf beter kennen door zijn eigen ervaringen, sensomotorische spelletjes en het zich in beweging zetten. *“Wanneer we het woord psychomotoriek horen, denken we allemaal aan onze eerste stappen tijdens de ontdekking van het lichaam en bewegingen”*, vertelt de verantwoordelijke van HORUS. *“Psychomotoriek is veel meer... Het is een belangrijke functie van het menselijke lichaam. Het laat onze bewegingen en onze gevoelens toe om te verbinden met onze emoties en ons intellect.”*

Aangepast psychomotorisch materiaal.

Zijn bijdrage voor een publiek met een visuele handicap is meervoudig omdat het werkt aan de zaken die nodig zijn voor de verwezenlijking van autonomie: evenwichtsgevoel, representatie en ruimtelijke structurering, lichaamsdiagram, houding,... SnoezelBraille wordt gebruikt als een follow-up voor zowel kinderen als volwassenen en dit zonder leeftijdsgrens.

Tijdens BrailleTech heeft SnoezelBraille veel blinde en slechtziende bezoekers gehad die op zoek waren naar ontspanning. Ze genoten van aangepaste massages in een kalme en ontspannen sfeer.

BrailleMedia.

BrailleMedia bevindt zich op de vierde verdieping van de Brailleliga in Brussel. Het is een verlengde van het BrailleMuseum.

Cultuur is een sleutelbegrip als het gaat over inclusie van blinde of slechtziende personen. Bioscopen worden zeer gewaardeerd en moeten

Inhuldiging van BrailleMedia.

daarom voor iedereen toegankelijk zijn. Dit is wat deze nieuwe ruimte verwezenlijkt. Het is uitgerust met een groot scherm voor het projecteren van films in audiodescriptie. Iedereen kan zich nestelen in de stoelen en een fijne tijd beleven in deze gezellige ruimte.

Wat is audiodescriptie? Het is een methode die visuele werken (films, televisieseries, enz.) toegankelijk maakt voor blinde of slechtziende personen: een voice-off beschrijft, moment per moment, wat we zien. *“Dankzij een voice-off worden de acties, bewegingen, gelaatstuitdrukkingen, decors en kostuums beschreven”*, legt Marie-Jeanne Nachtergaele, diensthoofd van de Dienst vrijetijdsbesteding, uit, *“De opmerkingen worden vervolgens ingevoegd in de soundtrack van de film, zonder het originele werk te vervormen. Audiodescriptie is een vorm van kunst, een poëzie, een verbaal gevoel.”*

De gezellige ruimte BrailleMedia.

Tijdens BrailleTech en tijdens onze nocturne van 15 november hebben bezoekers al kunnen kennismaken met audiodescriptie. Binnenkort zullen er in deze nieuwe ruimte vertoningen plaatsvinden. Hou daarvoor onze website in het oog.

De Brailleliga wil Candriam en de Stichting Paul, Suzanne, Renée Lippens hartelijk danken. Het is dankzij hun steun dat deze ruimtes zijn ontwikkeld.

ZELFSTANDIG STEMMEN ALS PERSOON MET EEN VISUELE HANDICAP.

Op 14 oktober trokken we met z'n allen naar de stembus. Voor mensen met een visuele handicap is het vaak niet mogelijk om volledig zelfstandig hun stem uit te brengen zonder het kiesgeheim te verbreken. Opdat kiezers met een visuele handicap dezelfde mogelijkheden als alle andere burgers zouden hebben om hun stem zelfstandig en met bewaring van het kiesgeheim uit te brengen werd een audiomodule ontwikkeld voor de stemcomputers. Tijdens de verkiezingen van 14 oktober 2018 werd deze audiomodule uitgetest in Mechelen en Aalst.

Over het initiatief.

Het pilootproject is een initiatief van Vlaams minister van Binnenlands Bestuur en Gelijke Kansen Liesbeth Homans. De uitvoering gebeurde door het Agentschap Binnenlands Bestuur in samenwerking met Inter, het expertisecentrum in toegankelijkheid. De Brailleliga en het Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen (SBPV) werkten mee aan de uitwerking van het initiatief.

Stemmen met een eenvoudige afstandsbediening.

Hoe werkt de audiomodule.

Het basisuitgangspunt bij de gehele ontwikkeling van de audiomodule was dat het proces moet verlopen zoals alle andere kiezers stemmen. Dat wil zeggen dat de audiomodule in de bestaande stemcomputers moest kunnen worden geïntegreerd en dat dezelfde drie stappen die iedere andere kiezer doorloopt, ook doorlopen moeten worden door de persoon met een visuele handicap.

De eerste stap is jezelf identificeren op het stembureau met je oproepingsbrief. Op dat moment kan de persoon met een visuele handicap aangeven dat er ondersteuning nodig is. Dan wordt de activeringskaart zo ingesteld om de persoon in kwestie toegang te geven tot de audiomodule. Stap twee is de stemkeuze bepalen. Gemiddeld zijn er per stembureau vijf stemhokjes, waarvan minstens één aangepast is met de audiomodule. Als de correct ingestelde activeringskaart in de aangepaste computer gestoken wordt, wordt de audiomodule automatisch opgestart en wordt het scherm zwart om meelesen door derden te voorkomen. Via een koptelefoon krijgt de persoon met een visuele handicap alle instructies en kan hij of zij zelfstandig via een afstandsbediening zijn of haar stem uitbrengen. De afstandsbediening is voorzien van tactiele, silicone knoppen. Ieder van de knoppen heeft een unieke functie om het gebruiksgemak te vergroten. Voor alle duidelijkheid: met de stemcomputer stem je niet want de computer slaat je keuze niet op. De derde stap is het eigenlijke stemmen zelf. Het afgedrukte stembiljet moet opgeplooid en meegenomen worden naar de scanner waar de stemkeuze wordt vastgelegd. Het biljet (de QR-code) wordt gescand en elektronisch opgeslagen. Pas daarna wordt het biljet in de fysieke stembus gedeponneerd om een controlemogelijkheid te garanderen. Dit is om te voldoen aan de waarden van traceerbaarheid en transparantie.

De twee pilootgemeenten.

De audiomodule werd nu in Mechelen en Aalst getest tijdens de verkiezingen van 14 oktober. Voorafgaand aan de verkiezingen konden blinde en slechtziende kiezers uit de twee steden al eens kennismaken met de audiomodule tijdens een testmoment.

Volledig zelfstandig stemmen, een primeur voor veel blinde of slechtziende personen.

Ook de voorzitters van de stembureaus in Mechelen en Aalst werden op voorhand op de hoogte gebracht van deze nieuwigheid. Deze testmomenten konden op heel wat persaandacht rekenen aangezien het een primeur is dat personen met een visuele handicap zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen. De audiomodule werd toen heel enthousiast onthaald door de aanwezige blinde en slechtziende personen. Voor

velen onder hen was het de eerste keer dat ze zonder het kiesgeheim te moeten verbreken, hun stem konden uitbrengen.

14 oktober: het moment van de waarheid.

Via Inter konden we de evaluatie van het gebruik van de audiomodule op 14 oktober inkijken. Er zijn jammer genoeg (nog) geen cijfers bij de overheid beschikbaar over het aantal keer de audiomodule geactiveerd werd in

beide steden. Inter kreeg wel van 15 van de in totaal 20 deelnemers van de demomomenten een evaluatieformulier van het gebruik van de audiomodule op de verkiezingsdag van 14 oktober 2018. 9 van de 15 personen kon effectief stemmen via de audiomodule, 1 persoon bleek na het demomoment toch voldoende te kunnen zien om via het scherm te stemmen en 1 persoon vond de module na het demomoment te ingewikkeld om effectief te gebruiken. 4 kiezers wilden gebruik maken van de audiomodule maar konden dit om technische redenen niet gebruiken tijdens de stemming.

Inter veronderstelt dat deze problemen vooral te linken zijn aan de beperkte kennis van de module door de voorzitter en bijzitters van het stembureau. In enkele gevallen gaf de blinde persoon ook aan dat de medewerkers van het stembureau niet (goed) wisten hoe ze dit moesten bedienen. Ook een aantal voorzitters geeft aan dat ze te weinig op de hoogte waren van de exacte werking van de module. Eén voorzitter geeft eerlijk aan blij te zijn dat er geen vraag kwam om de module te gebruiken, omdat hij of zij zich niet voldoende voorbereid voelde. In de enquête scoort ook de vraag ‘Was u voldoende voorbereid om uitleg te geven over de audiomodule aan blinden en slechtzienden?’ het minst met een score van 3.53 op 5.

Slechts 1 persoon gaf aan dat de audiomodule te ingewikkeld is om in de toekomst nog te gebruiken. Alle anderen gaven aan de module in de toekomst zeker verder te willen gebruiken, ook als ze dit nu wegens technische redenen niet konden. Daaruit kunnen we toch concluderen dat dit als een heel positief aanbod wordt ervaren en in de toekomst heel wat kansen kan bieden!

We vroegen ook aan Thomas van Inter wat zijn bevindingen waren. “Ik ben tevreden over de evaluatie van de personen die de audiomodule effectief hebben gebruikt. Bijna iedereen die het heeft kunnen gebruiken, maakte een positieve evaluatie en wil hier zeker mee verder. Er zijn wel twee negatieve elementen: in verschillende stembureaus waren de voorzitter en bijzitters

onvoldoende op de hoogte van de audiomodule. Bovendien blijf ik het wel spijtig vinden dat we maar een beperkte opkomst van gebruikers in beide steden hadden.”

Wat brengt de toekomst?

Nu volgt een algemene evaluatie van het systeem. Bij Inter pleiten ze alvast voor een voortzetting van het project: “Na deze eerste testverkiezingen lijkt het ons aangewezen om het proefproject verder te zetten, minstens tot bij de verkiezingen van de Europese en regionale parlementen op 26/05/2019.”

Indien de evaluatie op alle vlakken positief blijkt, is het de bedoeling dat de audiomodule tijdens de volgende verkiezingen op grote schaal uitgerold wordt en dat blinde en slechtziende personen in ieder stemlokaal in Vlaanderen zelfstandig hun stem zullen kunnen uitbrengen. Wordt zonder twijfel vervolgd.

DE BRAILLELIGA KOMT NAAR JE TOE.

De Brailleliga organiseert het hele jaar door evenementen en neemt deel aan tal van beurzen. Zo willen we onze gratis diensten voor blinde en slechtziende personen in de kijker zetten en het grote publiek sensibiliseren over de visuele handicap.

Leuven Autovrij.

Op zondag 26 augustus werd koning auto geweerd uit het Leuvense stadcentrum en waren de andere weggebruikers voor een paar uurtjes baas over de weg. Je kon onze stand terugvinden in de toegankelijkheidsstraat. We legden er de nadruk op het belang en de moeilijkheden rond mobiliteit voor blinde en slechtziende personen. Bezoekers van de stand konden bijvoorbeeld eens geblinddoekt met een witte stok proberen wandelen.

Onze stand tijdens Leuven Autovrij.

Low Vision beurs Hasselt.

Op 19 september kon je ons terugvinden in Hasselt voor de infobeurs en workshops voor en door slechtzienden. Daar gaven we samen met

andere zorgverleners, doorverwijzers en sympathisanten een inkijk in de aangepaste leefwereld van blinde en slechtziende personen. Het was een heel aangename dag. Veel mensen kwamen langs onze stand voor meer algemene informatie of specifieke vragen voor onze maatschappelijke assistente, onze medewerkers van de Dienst begeleiding en hulp in het dagelijks leven en onze jobcoach.

Kleine hulpmiddelen voor dagelijkse handelingen.

Solidarlon.

In september bezochten we ook Solidarlon in Aarlen. Het salon was een unieke kans om het volledige lokale en regionale institutionele landschap te ontdekken via de honderden aanwezige diensten. Onze medewerkers van de Franstalige Sociale dienst organiseerden er een sensibilisering rond de visuele handicap.

Sensibilisatiedag over het zicht in Moeskroen.

Op 10 oktober trokken we naar Moeskroen voor de sensibilisatiedag over Glaucoom. Bezoekers konden aan onze stand terecht met al hun vragen over glaucoom maar ook over ander visuele problemen of meer informatie over onze dienstverlening. Het was een geslaagde dag.

OB (Ophtalmologica Belgica).

Van 21 tot 23 november kon je ons vinden op de Kunstberg in Brussel op OB het jaarlijkse congres van alle oftalmologen. Bezoekers konden aan onze stand USB-sticks krijgen met een waaier aan informatie op voor hun patiënten over alle dienstverlening en oplossingen die de Brailleliga biedt.

Nuttige info voor oogartsen.

Brussel Smart City: iedereen digitaal!

Op 1 december vond het Digital Inclusion Forum plaats in **Brussel Smart City: iedereen digitaal!** Een initiatief om de digitale inclusie van burgers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen. Wij waren er aanwezig om alle mogelijkheden die blinde en slechtziende mensen hebben tot lectuur voor te stellen (audioboeken, online boeken op tablet en smartphone, ...). De bezoekers kregen advies van onze medewerkers.

Aangepaste leeshulpmiddelen.

Niet te missen events!

Van 17 tot 24 december 2018 is het **De Warmste Week**. Ook dit jaar is de Brailleliga een van de goede doelen die je kan steunen. Je kan zelf een actie organiseren, je kan een Ketnet-Koekenbak houden in je school of je sportieve zelve eens naar boven laten komen en deelnemen aan een Warmathon in jouw buurt. Organiseer je zelf een actie? Registreer ze zeker op de website van De Warmste Week en laat het ons weten.

Zo kunnen wij jouw actie extra in de verf zetten! Help ons van die week de warmste week te maken en laat blinde en slechtziende mensen niet in de kou staan.

Op 4 januari 2019 vieren we de **210^e verjaardag van Louis Braille**. Dit mogen we niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Manneken Pis zal voor dit feestelijke evenement zijn Louis Braillekostuum aantrekken. We maken van de gelegenheid gebruik om de problematiek van de visuele handicap in de kijker te zetten.

Op 16 en 17 maart kan je ons in Flanders Expo in Gent terugvinden op de **Ziezo-beurs**. Meer informatie over deze beurs kan je in het volgende nummer van De Witte Stok lezen.

Manneken Pis brengt hulde aan Louis Braille.

VRIJWILLIGERS IN DE KIJKER VRIJWILLIGERSWERK, VAN ONSCHATBARE WAARDE, OM MEER DAN ÉÉN REDEN!

De dagen worden korter, de avonden langer,... kortom het jaareinde nadert. De eerste kerstversiering wordt hier en daar zelfs al boven gehaald. Traditioneel een periode waarin sociale contacten heel belangrijk zijn. Vrijwilligerswerk kan hieraan zeker een steentje bijdragen. Er ontstaan vriendschappen en het slaat bruggen tussen mensen. Bovendien is meer dan eens bewezen dat vrijwilligerswerk een positieve invloed heeft op de psychosociale gezondheid van vrijwilligers. Onderstaande getuigenissen van vrijwilligers van de Brailleliga zijn daarvan het levende bewijs!

Françoise.

Laten we beginnen met het verhaal van Françoise. Françoise is al sinds 2011 actief als vrijwilliger bij de Brailleliga. Elke maandag en donderdag is ze trouw op post in de hoofdzetel in Brussel.

Françoise, waarom besloot je op een bepaald moment in je leven om vrijwilligerswerk te doen? En waarom koos je voor de Brailleliga?

Toen ik in 2011 voor het eerst contact opnam met de Brailleliga, stond ik mentaal helemaal niet sterk. Ik had net een heel zwarte periode in mijn leven achter de rug. Desalniettemin besloot ik toch om vrijwilligerswerk te gaan doen.

Ik werd bij de Brailleliga heel warm onthaald door de toenmalige

verantwoordelijke van de vrijwilligersdienst. Samen hebben we gezocht welk werk me het beste zou liggen. Ik begon met kleine administratieve taakjes. Stilaan zijn mijn taken verder uitgebreid. Dankzij mijn werk in de Brailleliga heb ik terug zelfvertrouwen gekregen. Ik ben heel blij om mijn steentje te kunnen bijdragen aan deze vereniging.

Hoe belangrijk is jouw vrijwilligerswerk voor jou?

Ik had nooit durven denken dat mijn vrijwilligerswerk zo belangrijk zou worden in mijn leven. Dankzij mijn engagement in de Brailleliga heb ik veel nieuwe mensen leren kennen met wie ik een goede band heb opgebouwd. Mijn naasten helpen is voor mij heel belangrijk. Als ik 's avonds thuiskom, ben ik fier op mezelf omdat ik op mijn manier iets heb kunnen betekenen voor anderen.

Is er in al die jaren van vrijwilligerswerk bij de Brailleliga een bijzonder moment geweest waar je met veel warmte aan terugdenkt?

Jazeker, ook al is het dan iets dat buiten de muren van de Brailleliga gebeurd is. Ik was onderweg met de tram toen ik een slechtziende dame zag die duidelijk niet op haar gemak was. Ik vroeg of ik haar kon helpen oversteken. Ik heb haar dan helpen oversteken. Nadien heeft ze mij uitgebreid bedankt voor mijn hulp. Misschien lijkt dit een banaal voorval, maar voor mij was het dat zeker niet. Ik voelde mij trots dat ik die dame had kunnen helpen. Indien ik geen vrijwilligerswerk zou doen bij de Brailleliga, zou ik misschien zelfs niet opgemerkt hebben dat de dame in kwestie hulp nodig had.

Pssst lezers, kom even stilletjes tussen de haakjes ons kleine geheimpje ontdekken! (Françoise zorgt er mee voor dat elke vrijwilliger op de dag van zijn verjaardag een handgeschreven verjaardagskaartje krijgt). Niet verklappen hé!

Na de gulle lach van Françoise op maandag, heerst er op dinsdag meestal ook een leuke sfeer op de eerste verdieping van de Brailleliga. Op die dag

zijn immers Jacqueline, Yvonne, Monique en Christiane samen aanwezig. Gezelligheid troef! Deze 4 kwieke senioren hebben mekaar bij de Brailleliga leren kennen en zijn sindsdien veel meer dan enkel collega-vrijwilligers. We spraken met hen tijdens hun gezamenlijke lunchpauze.

De Club van 4 !

Dag lieve dames, het gaat er hier precies gezellig aan toe op dinsdagmiddag, met de koekjestrommel in het midden van de tafel? Wiens idee was dat?

Die traditie bestaat al zoveel jaren dat we zelfs niet meer precies weten wie er mee begonnen is. Wat we wel weten, is dat de trommel nooit leeg is! Vroeger brachten we soms zelfs stukken taart mee. Onze middagpauze samen is altijd heel gezellig. Als vrijwilligers zijn we ook niet gebonden aan een vast tijdstip en dus nemen we onze tijd en babbelen we gezellig bij tijdens het eten. En wat is er beter dan een lekker koekje of een stukje chocolade om de tongen los te maken? We mogen geen alcohol drinken binnen de Brailleliga. Anders zouden we misschien wel een aperitiefje introduceren!

Kenden jullie mekaar al voor jullie periode als vrijwilligster bij de Brailleliga?

Monique, Yvonne en Jacqueline: Wij zijn alle drie ongeveer in dezelfde periode begonnen als vrijwilligsters bij de Brailleliga en het klikte eigenlijk vrijwel meteen ook al kenden we mekaar daarvoor totaal niet.

Christiane: Ik kende de drie andere dames wel al, omdat ik voor mijn vrijwilligerswerk al jarenlang werkte voor de Brailleliga. Ik had toen al de gewoonte om mijn middagpauze op dinsdag samen met de vrijwilligers te

Christiane.

nemen. Ze hebben dan ook niet zo hard moeten proberen om mij te overtuigen om na mijn pensioen op dinsdag als vrijwilligster te komen werken.

Ondernemen jullie buiten de Brailleliga nog andere gezamenlijke activiteiten?

We bellen heel regelmatig met elkaar. Als er eentje ziek is of problemen heeft, dan weten we dat we op mekaar kunnen rekenen.

Monique: Ik ga graag op reis, en zowel Christiane als Jacqueline hebben mij in het verleden al meermaals vergezeld op reizen naar Frankrijk of Zwitserland.

Jacqueline en Yvonne: Wij delen samen ook een passie voor de literatuur. We wisselen dan ook regelmatig boeken uit.

Yvonne en Jacqueline: lezen, een gemeenschappelijke passie.

Hoe belangrijk is de Brailleliga in jullie leven?

Jacqueline (geëmotioneerd): Jammer genoeg had ik vorig jaar ernstige gezondheidsproblemen en moest ik een zware chirurgische ingreep ondergaan, waar ik toch wel bang voor was. Toen ik thuiskwam uit het ziekenhuis, zat mijn brievenbus vol met kaartjes en steunbetuigingen van de Brailleliga. Ik ken natuurlijk wel veel mensen in de Brailleliga omdat ik de verdeling van het materiaal van het economaat doe, maar ik was hierdoor toch aangenaam verrast. Ik heb ze allemaal uitgestald op de schouw. De aanblik van die kaartjes heeft me echt geholpen om er weer bovenop te komen.

Ook voor Monique heeft de Brailleliga nog een extra betekenis: Ik ben oorspronkelijk bij de Brailleliga terecht gekomen omdat ik zelf een visuele handicap had. Ik had het zeer moeilijk met de aanvaarding van mijn handicap maar door de goede ontvangst en

opvang die ik hier vond, ben ik uit het dal geraakt. Ik heb zelf geen kinderen, maar vind het wel geweldig dat de beide receptionisten van de Brailleliga mij aanspreken met “omaaatje”. Als mijn smartphone weer eens zijn kuren heeft of ik iets nieuws wil proberen, dan kan ik ook altijd bij hen terecht om mij te helpen.

Eindigen doen we met een heel bijzonder verhaal, met name dat van David en Nadia. Trouwe lezers van De Witte Stok herinneren zich misschien nog wel het interview met Nadia en David in het nummer 2 van 2017. Toen hadden beide vrijwilligers het voornamelijk over hun gezamenlijke inzet voor het team van de Brailleliga voor de loopwedstrijd 20 km door Brussel.

David en Nadia, ondertussen is er echter heel wat meer dat jullie verbindt, nietwaar?

David en Nadia.

Dat klopt, sinds 30 maart 2015 zijn wij een koppel! We hebben mekaar een jaar eerder leren kennen. Nadia wilde de 20 km lopen en ik heb haar daarbij begeleid. Nadien is ze mij dan gaan helpen bij de organisatie voor het team van de Brailleliga.

Jullie gezamenlijke passie voor de loopsport heeft jullie dus samengebracht. Nu zijn we natuurlijk heel benieuwd. Wie heeft er de eerste stap gezet in jullie relatie en hoe ging dat in zijn werk?

Tja, eigenlijk kwam het een beetje van beide kanten tegelijk. Op zeker moment is de magie overgeslagen, maar waar en hoe dat precies gebeurde, dat blijft ons geheimpje. Nu vormen we een hechte tandem en vullen we mekaar perfect aan.

Bij de meeste sprookjes komt er dan : “En toen kwam er een varkentje met een lange snuit en het verhaaltje was uit”, maar dit sprookje is nog lang niet uitverteld. De eerste “Brailleliga-baby” is immers op komst! In januari zullen David en Nadia de trotse ouders van een prachtig klein meisje worden. Laat de roze suikerbonen dus maar komen (tenzij David als fervente fan van KV Mechelen Nadia kan overtuigen dat roodgele suikerbonen nog lekkerder zijn!)

ONS VERDRIET.

Dhr. Léon Nyssen overleed in april 2018. Hij was een trouwe schenker van de Brailleliga en de problemen van personen met een visuele handicap lagen hem na aan het hart. Om hem te eren nodigde zijn echtgenote vrienden en familieleden uit om een schenking te doen aan onze organisatie. Van harte bedankt voor alle schenkingen. Op vraag van mevr. Nyssen zal het geld worden gebruikt voor de opname van audioboeken, die gratis worden aangeboden aan blinde en slechtziende personen.

Mevr. Elvier Goossens had een visuele handicap en was lid van de Brailleliga. Na haar overlijden in mei 2018 besloten haar kinderen om onze organisatie te steunen, vanwege ons erg nuttige werk voor slechtziende personen. Ze riepen alle geïnteresseerden op om hun medeleven te betuigen in de vorm van een schenking aan de Brailleliga. We willen iedereen die op dat verzoek is ingegaan van harte bedanken. De bijdragen worden gebruikt om de opleidingen te financieren waar blinde en slechtziende personen kunnen leren om technologische hulpmiddelen te gebruiken (smartphones, tablets, e-readers) waarmee ze toegang krijgen tot informatie en audioboeken of boeken met groot lettertype kunnen lezen.

Als eerbetoon aan **dhr. Nurhan Gayda**, die eind augustus overleed, stelde zijn dochter voor aan de naasten om haar vader te herdenken met een schenking ten voordele van de Brailleliga. Bedankt voor dit gulle gebaar. De ontvangen giften zullen worden besteed voor de schenking van een eerste witte stok aan personen die blind of ernstig slechtziend zijn geworden.

Na het overlijden van **mevr. Monique Kessels** riep haar dochter alle geïnteresseerden op om hun steun te betuigen in de vorm van een schenking aan de Brailleliga. We danken hen van harte. Op vraag van de overledene zullen

de schenkingen naar het fonds voor de opleiding van blindengeleidehonden gaan. Momenteel worden verschillende honden opgeleid om binnenkort aan blinde personen te schenken. Zij zullen als trouwe compagnon de ogen van hun nieuwe baasje worden.

GIFT BIJ SPECIALE GEBEURTENIS.

Een huwelijk, een pensioen, het overlijden van een dierbare, een verjaardag, enz. Het zijn sleutelmomenten in een mensenleven. Ze maken veel emoties los, en brengen familie, vrienden, collega's, burens... samen, om je verdriet of je vreugde te delen. Sommigen kiezen ervoor om een organisatie die hen na aan het hart ligt, zoals de Brailleliga, te linken aan deze gebeurtenissen.

Stap je binnenkort in het huwelijksbootje, ga je op pensioen, vier je jouw 70 lentes, zou je liever een goed doel steunen in plaats van kerstcadeautjes te ontvangen,...? Kies voor deze originele manier om blinde en slechtziende personen te helpen. Vraag aan vrienden en familie of collega's om een gift te doen aan de Brailleliga in het teken van deze speciale gebeurtenis. Vertel ons daarna over jouw initiatief, zodat we je een lijst van personen kunnen bezorgen die een gift deden. De Brailleliga bedankt iedereen die de organisatie steunt persoonlijk, en verstuurt een fiscaal attest voor elke gift vanaf € 40.

Giftenrekening van de Brailleliga: BE11 0000 0000 4848.

Contact: Brailleliga vzw, algemeen secretariaat, 02 533 32 11,

e-mail: info@braille.be.

Hartelijk bedankt voor jouw steun.

ONDER ONS

Nummer 4 / 2018

Oktober - November - December

20 KM DOOR BRUSSEL 2019: MAAK DEEL UIT VAN ONS TEAM!

Op je plaatsen... start! De Brailleliga nodigt je uit voor haar team voor het grootste sportevenement van de hoofdstad: de 20 km door Brussel. Op 19 mei 2019 zullen onze lopers – vorig jaar waren we met 424 lopers! – hun blauwe looptruitje aantrekken om de 40.000 deelnemers en andere toeschouwers te sensibiliseren op een sportieve manier!

Ons team bestaat uit ziende, slechtziende en blinde lopers. Of ze nu 14 jaar of 75 jaar zijn, beginneling of doorwinterd loper, allemaal zijn ze gemotiveerd voor dezelfde sportieve en solidaire uitdaging. Dankzij het door hun ingezamelde bedrag kunnen we elk jaar tal van activiteiten en diensten voor blinde en slechtziende kinderen financieren. Denk maar aan de BrailleDay, de vakantie-activiteiten, educatieve steun, de speltheek, enz.

Wil je ook de uitdaging aangaan? Dan verwelkomen we je graag in ons team. Door samen met ons te lopen word je ambassadeur en toon je dat een visuele handicap geen obstakel is om te sporten. Als je niet met ons kan lopen dan kan je ons steunen door vrienden, familie of collega's aan te sporen of door je broers, zussen, partner, collega's, burens, neven, nichten, enz. te sponsoren. Iedereen is welkom!

Concreet: duid **zondag 19 mei** aan in jouw agenda en schrijf je snel in voor ons team. Wacht niet te lang want de inschrijvingen gaan **begin januari 2019** van start. Je kan je inschrijven via www.braille.be via het inschrijvingsformulier. Meer info kan je inwinnen via het telefoonnummer 02 533 33 11 of via het e-mailadres 20km@braille.be.

De Brailleliga neemt de inschrijvingskosten voor blinde en slechtziende personen en hun begeleider voor haar rekening. Heb je geen begeleider? We zoeken een deelnemer uit je regio die samen met jou kan trainen.

Nog niet helemaal overtuigd? Ontdek op onze site andere redenen die je zin zullen geven om deel uit te maken van ons team!

We wensen je een energievool begin van het jaar! Afspraak aan de start op 19 mei!

LION-FRANCOUT PRIJS 2019.

Elk jaar reikt de Stichting Lion-Francout een prijs van 25.000 euro uit aan een blind persoon die door zijn/haar moed, activiteiten en morele kwaliteiten de moeilijkheden van zijn handicap heeft overwonnen en zich ten bate van de maatschappij zo verdienstelijk mogelijk heeft gemaakt.

Alle mensen die 100% blind zijn mogen zich kandidaat stellen voor de prijs. Ze moeten al minstens 10 jaar in België wonen en minstens 5 jaar de Belgische nationaliteit bezitten. De kandidaturen mogen aangereikt worden door derden. Alle

niet-beloonde sollicitaties blijven geldig voor de volgende jaren, voor zover de belanghebbende ze telkens weer bevestigen via een brief geadresseerd aan Lion-Francout Prijs. Laureaten mogen niet opnieuw deelnemen.

Voor nieuwe kandidaten volstaat het om een brief te sturen naar de Lion-Francout Prijs. Deze brief moet verplicht volgende bijlagen bevatten:

- Een officieel getuigschrift van zedelijk gedrag met recente datum.
- Een kopie van de identiteitskaart.
- Diverse stukken met nauwkeurige aanduidingen over de activiteiten van de kandidaat.
- Een geneeskundig attest i.v.m. het ooggebrek.
- Alle andere stukken die de kandidaat nuttig acht voor de sollicitatie.

Alle kandidaturen moeten **vóór 1 mei 2019** worden verstuurd naar: Lion-Francout Prijs, c/o de Heer J.M. Piret, Tortelduivenlaan 9, 1150 Brussel.

NIEUWS VAN DE BRAILLESHP.

De beste wensen voor 2019 van de BrailleShop!

Ons doel is zoals steeds naar je te luisteren. Aarzel niet om ons je feedback te bezorgen over de hulpmiddelen die we aanbieden of onze aandacht te vestigen op je noden of onderwerpen die je interesseren. Help ons zodat wij jou beter kunnen helpen.

We beginnen het jaar in schoonheid met de **nieuwe sprekende MiniVison GSM** van Kapsys (**R2121**). Velen van jullie zitten hier al lang op te wachten en vanaf nu is deze te koop in de BrailleShop. De MiniVison beschikt over alle noodzakelijke functies van een gewone gsm, hij heeft een scherm met grote letters en hoog in contrast. De tekstgrootte en kleurcontrast kan je makkelijk aanpassen. Deze gsm heeft goed voelbare drukknoppen (geen aanraakscherm). Telefoneren, contacten en berichten beheren is zeer eenvoudig. Teksten kun je ook dicteren dankzij de spraakherkenning. Nederlandstalige interface maar je kan ook andere talen kiezen.

Aarzel niet om ons te bellen op het nummer 02/533.33.30 om een afspraak te maken zodat we deze kunnen demonstrenen.

DE WINTER IS IN HET LAND!

Nu onze wintergarderobe in de kast hangt, hebben we iets dat ideaal is voor jouw winterwandelingen. Onze **schoenvertrekkers « Ice Cover »** voorkomen dat je uitglijdt op sneeuw of ijs. Beschikbaar in 3 maten:

M voor schoenmaat 36 - 41 (**R1699**);
 L voor schoenmaat 39 - 46 (**R1700**);
 XL voor schoenmaat 45 - 47 (**R2015**).

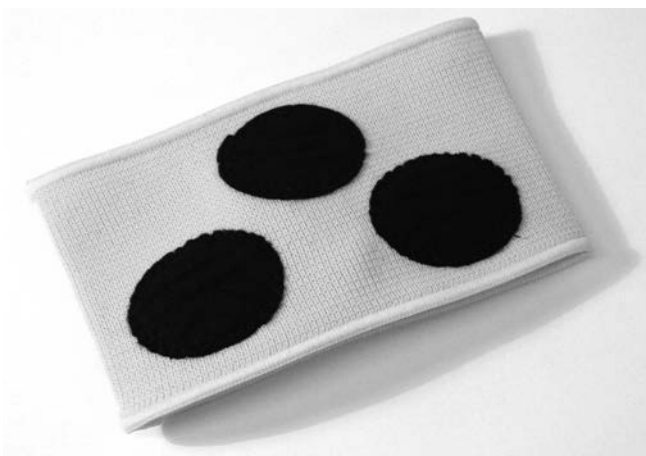

Je handen blijven goed warm met onze **stokhandschoenen (R1053)** in warme fleecestof, aangepast voor het gebruik van mobiliteitsstokken.

Onze **Beechfield petten (R2025)**, marineblauw, 100% katoen met achteraan regelbare sluiting in stof. Met pictogram Braillelig. Deze petten houden je hoofd lekker warm en tonen bovendien aan dat je slechtziend bent.

Voor de skiërs en andere sportievelingen zijn er **herkenningsarmbanden (R0285)** met drie zwarte punten op gele achtergrond. Dit is het symbool van slechtziendheid (vooral bekend op skipistes).

Bestaan nu in 3 bijkomende maten. Standaard 32 cm en op aanvraag 28, 38 en 41 cm.

Om de winteravonden gezellig te maken is er het **nieuwe kaartspel « Low Vision design » (R2104)**. Grote cijfers en letters van 4 cm hoogte. Zonder afbeeldingen. Engelstalige versie.

Ontdek ook onze andere kaart- en gezelschapsspelletjes voor slechtziende personen via onze website www.braille.be. Deze vind je in de online catalogus in de rubriek 'Vrije tijd'. De prijzen kan je onderaan de webpagina terugvinden onder de vorm van een Excel-bestand.

Slachtoffer van de griep, een keelontsteking of een stevige verkoudheid? Dan kunnen onze pillenhulpen goed van pas komen. We hebben een **pillenhulp (R2108)** die een splitter, uitdrukker en vergruizer is. Hoogte: 7,5 cm.

Kijk ook eens naar onze sprekende thermometers, bloeddrukmeters, weegschalen, pillendozen, enz. Deze kan je raadplegen op onze website bij de rubriek 'Medische hulpmiddelen'.

WINTERTIJD: LAATSTE KEER ONZE KLOK AANPASSEN ?

De Europese Commissie heeft het aangekondigd: de laatste uursverandering vindt plaats in 2019. De lidstaten zijn vrij om te kiezen of ze permanent kiezen voor het winter- of zomertijd. Wat zal de keuze van de Belgische regering zijn? Om in het oog te houden! In afwachting hiervan vindt op zondag 31 maart de overgang naar de zomertijd plaats (om 2 uur 's ochtends wordt het 3 uur).

We sluiten dit artikel af met een nieuwigheid bij de uurwerken: de **digitale kalenderklok Low Vision**. Deze bestonden al in een standaardversie (**R1985**). Nu zijn ze ook beschikbaar met spraakfunctie (**R2112**). Zeer hoog contrast. Keuze tussen 4 schermkleuren en 4 kleuren karakters. Programmeerbaar in 6 talen waaronder Nederlands. Lichtsterkte en volume zijn regelbaar. Keuze uit 8 alarmtijden per dag. Afmetingen scherm: 17,5 cm x 10 cm.

En nu we het toch over de tijd hebben: de BrailleShop is open van maandag tot en met donderdag. Dit telkens van 10 uur tot 12 uur en van 13.30 uur tot 16 uur of uitzonderlijk op afspraak.

NIEUWS VAN DE SOCIALE DIENST.

Aanpassing prijs van de liefde.

We hadden het al aangekondigd in de vorige ‘Onder Ons’: de vrijstelling met betrekking tot de prijs van de liefde is sinds 1 augustus 2018 verhoogd. Het bedrag is gestegen van 22.450,95 euro naar 39.289,17 euro. Bij de berekening van de Integratietegemoetkoming (IT) wordt ook rekening gehouden met de inkomsten van de partner van de persoon met een handicap. Een deel van deze inkomsten wordt vrijgesteld, dit wordt ook wel de “prijs van de liefde” genoemd. Als gevolg van de verhoging komen sommige mensen met een handicap nu in aanmerking voor een IT of ontvangen ze een hogere IT.

Welke dossiers worden herbekeken?

- Dossiers van personen die op dit moment een IT krijgen maar die geen recht hebben op het maximumbedrag vanwege het inkomen van hun partner.
- Dossiers waarvan de beslissing omtrent IT van kracht is sinds 1 augustus 2018 en waar men nog geen rekening heeft gehouden met de verhoging van de prijs van de liefde.

In welk geval moet je zelf een herziening aanvragen?

Als je al eens een IT hebt aangevraagd en als je vanuit medisch oogpunt wel in aanmerking kwam maar de aanvraag werd afgewezen omdat het inkomen van de partner te hoog was.

Als je denkt dat je nu wel in aanmerking komt voor een IT door de verhoging van de prijs van de liefde, kan je een

tegemoetkoming zonder medisch onderzoek indienen via My Handicap. Aan het einde van het formulier moet je in het veld 'opmerkingen' vermelden dat de reden voor het nieuwe verzoek de stijging van de prijs van de liefde is. Wij raden aan om deze aanvraag te doen via My Handicap omdat de procedure dan snel kan worden gestart. Mocht dit niet lukken dan kan de herziening ook worden aangevraagd via het contactformulier via <https://forms.handicap.fgov.be/nl>, of door te bellen naar het algemene telefoonnummer: 0800 987 99.

Kinderbijslag.

1. Verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap.

Als ouder van een kind met een handicap heb je verschillende extra kosten: medische onderzoeken, behandelingen, transport, hulpmiddelen, aangepaste kledij en speelgoed, speciale voeding, enz. De verhoogde kinderbijslag is bedoeld om tegemoet te komen in deze kosten.

Wie heeft er recht op?

Je kan een toeslag op kinderbijslag aanvragen als je kind een handicap of aandoening heeft en tussen 0 en 21 jaar oud is. De arts van de FOD Sociale Zekerheid beoordeelt de handicap of aandoening van jouw kind op basis van drie pijlers:

1. De fysieke en mentale gevolgen van de handicap of aandoening;
2. De gevolgen voor deelname van het kind aan het dagelijks

- leven (mobiliteit, leervermogen, lichaamsverzorging, enz.)
3. De gevolgen voor de familiale omgeving (medische onderzoeken, noodzakelijke verplaatsingen, aanpassing van de omgeving, enz.)

De arts kent punten toe voor elke pijler. Het kind heeft recht op een toeslag wanneer hij/zij ten minste vier punten heeft voor pijler 1 of ten minste zes punten heeft voor de drie pijlers in totaal.

Wanneer ontvang je de bijslag?

Tot de leeftijd van 21 jaar heeft je kind recht op de toeslag zolang de beslissing van de arts van de FOD Sociale Zekerheid geldt. Als je kind begint te werken, moet je het kinderbijslagfonds zo snel mogelijk op de hoogte brengen. De medische dienst van de FOD Sociale Zekerheid beslist of de handicap of aandoening opnieuw moet worden beoordeeld. Hij/zij kan onder bepaalde voorwaarden het recht op de toeslag behouden.

Als jouw kind ouder is dan 21, heeft hij/zij geen recht meer op de toeslag. Hij/zij kan nog gewone kinderbijslag ontvangen als hij/zij verder studeert, als hij/zij een leercontract heeft of als hij/zij zich inschrijft als werkzoekende schoolverlater.

Hoe de verhoogde kinderbijslag aanvragen?

Neem contact op met jouw kinderbijslagfonds. Zij sturen jouw verzoek naar de FOD Sociale Zekerheid. Ze sturen je een brief met alle praktische informatie om een vragenlijst in te vullen via My Handicap. Je kunt het ook laten invullen door je ziekenfonds, een maatschappelijk assistent van de FOD (bij de gemeente) of met de hulp van de Sociale dienst

van de Brailleliga.

De FOD zal je kind een medische beoordeling van een handicap geven. De arts zal zijn beslissing aan het gezin en aan het kinderbijslagfonds meedelen.

2. Vernieuwing in het stelsel van de kinderbijslag: het Groeipakket.

Vanaf 1 januari 2019 zal het nieuwe kinderbijslagsysteem ingaan. Het Groeipakket is een verzameling van financiële tegemoetkomingen voor elk kind in elk gezin. Voor elk kind dat in Vlaanderen woont, bestaat het uit een startbedrag, basisbedrag en een schoolbonus.

Sommige kinderen hebben extra ondersteuning nodig. Zij kunnen ook recht hebben op een zorgtoeslag, een sociale toeslag en één of meer participatietoelagen (kinderopvang-, kleuter- en schooltoeslag).

Opgelet, de participatietoelagen van het nieuwe kinderbijslagsysteem gelden onmiddellijk voor iedereen, ook voor kinderen geboren voor 1 januari 2019.

Overgangperiode

- Elk kind geboren voor 1 januari 2019 blijft ook na 1 januari dezelfde bedragen krijgen als voordien (incl. rang- en leeftijdstoelagen).
- Elk kind geboren vanaf 1 januari 2019 krijgt het Groeipakket.

In één gezin kunnen er dus zowel kinderen zijn die kinderbijslag ontvangen volgens het huidige systeem als kinderen die het Groeipakket krijgen.

Procedure

Vanaf 1 januari 2019 kan je het Groeipakket aanvragen bij een van deze uitbetalers: Infino, Kidslife Vlaanderen, MyFamily, Parentia of Fons. Krijg je jouw eerste kindje na 1 januari 2019? Dan kan je meteen zelf kiezen wie het Groeipakket uitbetaalt. Ontving je al kinderbijslag voor 1 januari 2019 en je kiest voor een andere uitbetaler? Dit betekent dat al jouw kinderen bij diezelfde uitbetaler aangesloten zijn. Als je zelf geen keuze maakt, wordt je kind automatisch aangesloten bij Fons, de uitbetaler van de Vlaamse overheid, zodra jouw kind geboren is. Als je bij Fons aangesloten wordt, kan je al na 3 maanden kiezen om van uitbetaler te veranderen.

Ontving je al kinderbijslag maar je krijgt geen kinderen meer na 1 januari 2019? Of er verandert niets aan jouw gezinssituatie? Dan kan je pas vanaf 1 januari 2020 veranderen van kinderbijslagfonds. Jouw kinderbijslagdossier zal automatisch overgaan naar één van de 5 nieuwe uitbetalers.

Indexaanpassing van het leefloon.

De nieuwe maandelijkse bedragen van leeflonen, als gevolg van de indexaanpassing op 1 september 2018, zijn:

Samenwonende	607,01 euro
Alleenstaand	910,52 euro
Iemand met personen ten laste	1254,82 euro

Opgelet, hierdoor is ook het bedrag dat nodig is om gezinshereniging aan te vragen verhoogd.

Sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas.

De energieprijzen van aardgas en elektriciteit, blijven toenemen. Het is daarom belangrijk om je eraan te herinneren dat gas- en elektriciteitsleveranciers wettelijk verplicht zijn om een sociaal tarief aan te bieden aan de rechthebbenden.

Wie heeft er recht op?

Het tarief wordt twee keer per jaar berekend door de federale regulator voor energie, de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG). Om het sociaal tarief te krijgen, moet jij of iemand op jouw domicilieadres, een bepaalde uitkering of tegemoetkoming krijgen van:

- Het OCMW (categorie 1): bijvoorbeeld een leefloon of een financiële maatschappelijke dienstverlening gelijkwaardig aan het leefloon;
- De FOD Sociale Zekerheid Directie-generaal Personen met een Handicap (categorie 2A): bijvoorbeeld een tegemoetkoming als persoon met een handicap op basis van een blijvende arbeidsongeschiktheid van 65 %;
- De Zorgkas (categorie 2B);
- De Federale Pensioendienst (categorie 3): bijvoorbeeld een inkomensgarantie voor ouderen (IGO).

We kunnen in dit artikel niet alle tegemoetkomingen vermelden die in aanmerking komen.

Als je huurder bent van een appartement van een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM) met een gemeenschappelijke verwarmingsinstallatie op aardgas (categorie 4), dan heb je ook recht op het sociaal tarief op aardgas.

De regionale overheden kunnen voor hun gewest bijkomende categorieën bepalen. Voor meer info kan je terecht bij de VREG (Vlaanderen), Brugel (Brussel) en CWaPE (Wallonië).

Wat moet je doen om een sociaal tarief te genieten?

Het sociaal tarief wordt op automatische wijze toegekend als je behoort tot categorie 1, 2A, 2B of 3. De FOD Economie staat hiervoor in en deelt de distributienetbeheerders en energieleveranciers mee aan welke klanten zij het sociaal tarief moeten toekennen, voor welke aansluitingspunten en voor welke periode. De gegevensbank wordt om de drie maanden vernieuwd. Het kan zijn dat je hierdoor met een vertraging op de hoogte wordt gebracht.

In drie gevallen kan het niet geautomatiseerd worden waardoor je zelf stappen moet ondernemen om het sociaal tarief te genieten. Ten eerste wanneer de persoonsgegevens gekend bij je energieleverancier niet overeenkomen met de gegevens in het rijksregister. Ten tweede bij verzet tegen de automatische verwerking van persoonsgegevens. Of je behoort tot categorie 4, met andere woorden, niet jij maar de eigenaar/beheerder van je appartementsgebouw heeft het contract met de leverancier(s) afgesloten en hij moet dus het sociaal tarief aanvragen.

Neem contact op met de FOD Economie voor meer informatie over dit onderwerp.

Abonnement MIVB en NMBS.

Geniet je een verhoogde tegemoetkoming? Dan moet je niet langer een mutualiteitsattest voorleggen om recht te hebben

op een voordelig tarief wat betreft het openbaar vervoer van de MIVB en NMBS.

Om dit voordelig tarief te verkrijgen, was het nodig om een attest van verhoogde tegemoetkoming van de mutualiteit voor te leggen. Vanaf nu moet je enkel nog je elektronische identiteitskaart tonen aan de loketten voor MIVB- en NMBS-abonnementen (2e klasse).

Voor abonnementen van TEC en De Lijn is een attest nog steeds nodig.

Vrederechter bevoegd voor grotere bedragen.

Je kan de vrederechter vragen om jouw geschil in grotere bedragen dan voorheen te beslechten. Sinds 1 september 2018 is de vrederechter bevoegd voor bedragen tot 5000 euro, vroeger was dat 2500 euro. Als het bedrag groter is dan 5000 euro dan is de rechtbank van eerste aanleg hiervoor bevoegd.

Bovendien kan je in beroep gaan tegen de beslissing van de vrederechter als een bepaald bedrag wordt overschreden. Dit bedrag ging van 1860 euro naar 2000 euro. Als de beslissing betrekking heeft op een claim van minder dan 2000 euro, kan je niet in beroep gaan.

Aanspraak op gratis juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand: geïndexeerde bedragen.

Op 1 september 2018 werden de inkomensgrenzen om in aanmerking te komen voor volledig of gedeeltelijk

gratis juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand geïndexeerd. Hierdoor kunnen meer mensen gebruik maken van deze diensten. Het inkomen dat in aanmerking wordt genomen omvat niet alleen de gewone inkomsten (salaris, vergoedingen ...) maar ook de inkomsten uit (on)roerende goederen, spaargeld of verzekeringen op juridische bijstand.

Volledig gratis juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand:

- Alleenstaanden met inkomsten van minder dan 1011 euro (voorheen 994 euro).
- Getrouwd, samenwonend of alleenstaand met een persoon ten laste met inkomsten van minder dan 1298 euro (voorheen 1276 euro).

Gedeeltelijk gratis juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand:

- Alleenstaanden met een inkomen tussen 1011 en 1298 euro (voorheen 994 en 1276 euro).
- Getrouwd, samenwonend of alleenstaand met een persoon ten laste met inkomsten tussen de 1298 en 1583 euro (voorheen tussen 1276 en 1556 euro).

GMD is goed voor je gezondheid en je portemonnee!

Gezondheid is onbetaalbaar, maar waarom meer betalen dan nodig is? Met het Globaal Medisch Dossier (GMD) kan je geld besparen op gezondheidszorg en het zorgt voor een betere medische opvolging. Het GMD is een dossier dat wordt bijgehouden door de huisarts en het bevat je medische informatie. Op die manier heeft je arts een volledig overzicht

van je gezondheidstoestand. Dit voorkomt onnodige herhaling van dezelfde medische onderzoeken.

Met het GMD geniet je financiële voordelen zoals een betere terugbetaling van een raadpleging bij de huisarts door je ziekenfonds. Je betaalt immers 30% minder remgeld bij je huisarts. Bovendien kost een GMD je niets! Vraag je arts om jouw GMD te openen. Behalve zijn gebruikelijke kosten voor consultatie of bezoek, zal de arts je hiervoor 30 euro vragen. Dit wordt terugbetaald door je ziekenfonds. Je kan voorkomen dat je dit bedrag moet voorschieten door te vragen om de derdebetalersregeling toe te passen. Hij/zij wordt dan rechtstreeks door je mutualiteit betaald.

GMD+.

Ook mensen die tussen 45 tot 75 jaar oud zijn en die chronisch ziek zijn, genieten een preventieve gezondheidscontrole door de huisarts. De kostprijs van een GMD+ is 55 euro. Dit bedrag wordt rechtstreeks door de mutualiteit aan de arts betaald.

Wanneer heb ik recht op een incontinentieforfait voor mijn kind?

Bij incontinentie van je kind heb je recht op twee soorten premies: één van het RIZIV en één van het VAPH. Via jouw ziekenfonds kan je een forfaitaire tegemoetkoming voor incontinentiemateriaal aanvragen bij het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV). Die tegemoetkoming kan gecumuleerd worden met die van het VAPH.

RIZIV.

Erkende chronisch zieken kunnen jaarlijks aanspraak maken op een forfaitaire tegemoetkoming van 493,15 euro voor de kosten van incontinentiemateriaal. Je kunt de tegemoetkoming opnieuw bekomen nadat er een jaar verstreken is sinds de vorige beslissing tot toekenning. Je moet de uitgaven voor incontinentiemateriaal niet bewijzen.

- Kind van 0 tot 3 jaar: je kunt geen recht openen.
- Kind van 3 tot 6 jaar: je kunt enkel een recht openen wanneer je kind effectief verpleegkundige zorgen ontvangt in kader van een forfait B of C. De verpleegkundige schaaft je hiervoor in. Daarna moet je zelf een aanvraag indienen.
- Kind van 6 jaar of ouder: je kunt een recht openen wanneer je kind effectief verpleegkundige zorgen ontvangt in kader van een forfait B of C. De verpleegkundige schaaft je hiervoor in. Daarna moet je zelf een aanvraag indienen.

Als je kind geen verpleegkundige zorgen krijgt, dan kan je toch een aanvraag voor een verpleegkundige inschaling laten doen door jouw ziekenfonds.

Daarnaast kan je ook een forfaitaire premie krijgen via het VAPH.

Voor kinderen kan het VAPH in de regel pas een tegemoetkoming uitbetalen van zodra die 5 jaar zijn. In zeer uitzonderlijke situaties en onder strikte voorwaarden kan dat voor kinderen vanaf 3 jaar.

Niet alle vormen van incontinentie komen in aanmerking voor een tegemoetkoming. Veel gebruikers kunnen geholpen

worden met andere oplossingen, zoals een doorgedreven zindelijkheidstraining, aangepaste blaasontstekingspreventie of een lichte heelkundige ingreep. Louter medische hulpmiddelen zoals katheters zijn uitgesloten van vergoeding. Het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) verleent daarvoor een tegemoetkoming.

VAPH.

Het VAPH vergoedt het incontinentiemateriaal via jaarlijkse forfaits (vaste vergoedingen).

De geldigheidstermijn van een goedkeuring van het VAPH voor een tegemoetkoming voor incontinentiemateriaal is maximaal drie jaar. Er zijn drie uitzonderingen:

- Bij een overgang in leeftijdscategorie;
- Wanneer je zelf een herziening aanvraagt;
- Wanneer het VAPH oordeelt dat een nieuwe beoordeling noodzakelijk is.

Met een overgang in leeftijdscategorie wordt bedoeld dat men op de leeftijd van 12 jaar overgaat op het forfait voor volwassenen. Om de drie jaar evalueert het VAPH het bedrag van de tegemoetkoming.

Hier vind je de bedragen terug:

<https://www.hulpmiddeleninfo.be/40b3b9a17b37495bae54a60e01da08e0/RefLijst.jsp?LEVEL=10&AFKORTING=AI>

Gemeentelijke toelage.

In veel Vlaamse gemeenten werkt men voor de afvalophaling volgens het Diftar principe. Dat is de afkorting van gedifferentieerd tarief. Iedereen betaalt in functie van het soort en de hoeveelheid afval. Hierdoor worden gebruikers bewust gemaakt om minder afval te produceren.

Gezinnen met een incontinent of een chronisch ziek kind veroorzaken ongewild extra afval. Om die gezinnen niet extra te belasten, voorzien veel gemeenten een tegemoetkoming. Deze verschilt van gemeente tot gemeente. Neem contact op met je gemeente om het exacte voordeel te kennen.

Ook de toekenningsvoorwaarden verschillen:

- In sommige gemeenten volstaat een attest van de arts waarin wordt bevestigd dat je kind extra verzorgingsmateriaal (stoma, incontinentie, sondevoeding...) gebruikt.
- In sommige gemeenten volstaat het attest van het VAPH waaruit blijkt dat je een tegemoetkoming incontinentiemateriaal krijgt.
- In sommige gemeenten moet je enkel het bewijs leveren dat je geniet van de verhoogde tegemoetkoming van de mutualiteit door middel van een attest van het ziekenfonds.

Neem contact op met je gemeente om de specifieke voorwaarden voor jouw gemeente na te vragen.

Mobiliteits-hulpmiddelen toegankelijker dankzij Vlaamse Sociale Bescherming.

De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) is een solidaire en verplichte verzekering in Vlaanderen waarvoor iedere Vlaming jaarlijks 50 euro betaalt. Ze voorziet op dit moment in tegemoetkomingen uit de zorgverzekering, de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden en het basisondersteuningsbudget voor personen met een handicap. Vanaf 2019 zal ook de financiering van de mobiliteitshulpmiddelen deel uitmaken van de VSB.

Een greep uit de vernieuwingen die worden ingevoerd:

Leeftijdsonafhankelijke hulpmiddelen.

De leeftijdsgrens bij het toekennen van mobiliteitshulpmiddelen wordt weggewerkt. Iedereen met een ernstige handicap zal, ook na 65 jaar, voortaan recht hebben op:

- aanvullende tegemoetkomingen voor de elektronische rolstoel en aanpassingen of maatwerk,
- onderhoud en herstelling voor de elektronische rolstoel,
- de mogelijkheid om een tweede rolstoel te krijgen voor wie een elektronische rolstoel heeft.

Hergebruik.

In de toekomst zullen bruikbare hulpmiddelen gerecupereerd worden en via een huursysteem ter beschikking gesteld worden aan de thuiszorg, in het bijzonder aan personen ouder dan 65 jaar die niet erkend zijn als persoon met een handicap en die nood hebben aan een manuele rolstoel.

Een oplossing voor snel degeneratieve aandoeningen.

Personen met een snel degeneratieve aandoening zullen vroeger dan voorheen een rolstoel kunnen huren (en er geen moeten kopen). Bedoeling is dat eender welk type rolstoel ingezet kan worden op eender welk moment, zodat flexibel aan de snel evoluerende noden van de patiënt kan worden tegemoetgekomen. Op die manier zal de toekenning van de rolstoel aanzienlijk sneller verlopen dan vandaag.

Innovatieve producten.

Aanvragen voor producten die niet op de lijst van terugbetaalbare mobiliteitshulpmiddelen voorkomen, worden individueel beoordeeld door een bijzondere commissie. Na een positieve beoordeling volgt een vergoeding. Als er veel vraag is naar een innovatief hulpmiddel, wordt de regelgeving aangepast.

Eén aanvraag, één dossier voor mobiliteitshulpmiddelen.

Door de integratie van alle mobiliteitshulpmiddelen in de Vlaamse Sociale Bescherming wordt de zorgkas het 'uniek loket' voor de gebruiker van mobiliteitshulpmiddelen. Hierdoor verdwijnen de lange aanvraagprocedures. Het dubbele circuit RIZIV en VAPH wordt vervangen door één aanvraagdossier bij de zorgkas.

Verhoogde tegemoetkoming: een betere vergoeding van medische kosten.

Dankzij de verhoogde tegemoetkoming zijn raadplegingen, geneesmiddelen, hospitalisatie, enz. goedkoper. In bepaalde gevallen heb je daarop automatisch recht en in andere

gevallen moet je daarvoor bij jouw ziekenfonds een aanvraag indienen.

Als je een sociale uitkering geniet, heb je automatisch recht op de verhoogde tegemoetkoming. Het ziekenfonds kent automatisch de verhoogde tegemoetkoming toe als je een van deze uitkeringen geniet:

- het leefloon van het OCMW (dat je gedurende 3 maanden moet genieten);
- de inkomensgarantie voor ouderen;
- de toelage voor personen met een handicap, toegekend door de Federale overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid.

Dat is ook het geval voor een kind met een erkende handicap van minstens 66%, voor de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) en voor een weeskind dat beide ouders verloren heeft.

Als je geen van die sociale uitkeringen geniet, dan kan je een aanvraag indienen bij jouw ziekenfonds.

Er zijn 2 mogelijke gevallen.

1. Je bevindt je in een van de volgende situaties of je bent:

- weduwnaar/weduwe, invalide, gepensioneerde;
- erkend als persoon met een handicap;
- al minstens 1 jaar volledig werkloos of in arbeidsongeschiktheid;
- eenoudergezin.

In dat geval zal het ziekenfonds je vragen een verklaring met betrekking tot jouw huidig gezinsinkomen in te vullen. Dat

moet onder een jaarlijks grensbedrag liggen dat op basis van het aantal personen in jouw gezin is vastgelegd.

Het ziekenfonds zal je ook bewijsdocumenten met betrekking tot dat inkomen vragen en meer bepaald jouw laatste aanslagbiljet.

2. Je bevindt je niet in een van deze situaties:

Het ziekenfonds zal je bijkomend vragen een verklaring in te vullen met betrekking tot het inkomen van jouw gezin tijdens het vorige jaar. Dat moet beneden een jaarlijks grensbedrag liggen dat op basis van het aantal personen in jouw gezin is vastgelegd. Het ziekenfonds zal je ook bewijsdocumenten met betrekking tot dat inkomen vragen en meer bepaald jouw laatste aanslagbiljet.

Op basis daarvan zal het ziekenfonds nagaan of je de voorwaarden van de verhoogde tegemoetkoming vervult. Zo ja, zal je die verhoogde tegemoetkoming onmiddellijk genieten.

De systematische controle betreffende de verhoogde tegemoetkoming.

Daarna volgt een onderzoek van het inkomen dat u hebt aangegeven, volgens een procedure die 'systematische controle' wordt genoemd.

Sinds 1 september 2018 zijn de grensbedragen aangepast.

NIEUWS VAN DE DIENST BEGELEIDING EN HULP IN HET DAGELIJKS LEVEN.

Zeekamp.

De Brailleliga organiseert een stage voor kinderen van 6 tot 12 jaar oud met een visuele handicap. Dit zal plaatsvinden van dinsdag 2 juli tot en met vrijdag 5 juli 2019. Samen met gespecialiseerde therapeuten verblijven ze in een familieboerderij, een domein van een hectare groot in Oostende, ver weg van alle drukte.

Na een mooie dag op het strand kunnen de kinderen spelen op een veilige speelplaats. Ze kunnen zicht uitleven op de gocarts of springen op een grote trampoline. De activiteiten zijn op zo'n manier georganiseerd dat elk kind aangepaste handelingen aanleert voor het dagelijks leven.

Het aantal inschrijvingen is beperkt tot 8 kinderen. Je wacht best niet te lang om je kind in te schrijven. Dit kan via e-mail: greet.bervoets@braille.be.

NIEUWS VAN DE SPELOTHEEK.

Een korte voorstelling van de nieuwe spelletjes die je vanaf nu in de rekken van de Spelothek vindt.

Met **Fruit en groenten in hout** (n° **M04021**), ontdekken ook

de allerjongsten het plezier van kokerellen. Ze kunnen leren snijden en bewerken. Kinderen die overlopen van verbeelding kunnen hun hartje ophalen.

Het spel **Cacophony** (n° **M16026**) brengt sfeer tijdens de winter. Verdwaald in het bos? Dankzij het geroep van de dieren (nagebootst door de medespelers) kan de speler vooruit gaan of zijn kat terugvinden en deze naar huis sturen. Een spel waarbij je moet samenwerken. Plezier gegarandeerd!

Voor de fans van strategische spelletjes: **Quoridor** (n° **M18002**). Bereik als eerste de overkant van het spelbord. Maar pas op, je tegenstanders zullen hindernissen plaatsen om je te vertragen. Gelukkig moeten ze je op z'n minst één doorgang vrij laten!

En voor de gevorderde spelers is er **Ignis** (n° **M14006**). De elementen Vuur en Water strijden tegen elkaar. Het doel van het spel is om alle stukken van je tegenstander uit te schakelen. Maar jij moet wel minstens één van jouw eigen pionnen kunnen houden.

Andere spelletjes in gedachten? Aarzel niet om de volledige lijst op te vragen via 02 533 32 56 of via bib@braille.be.

De Spelothek van de Brailleliga geniet de steun van de Service public francophone bruxellois (Franse Gemeenschapscommissie).

NIEUWS VAN DE DIENST VRIJETIJDSEBESTEDING.

Activiteiten januari tot en met maart 2019.

Definitieve programma's worden je in een persoonlijke uitnodiging bezorgd. Inschrijving is verplicht. Aarzel niet om je in te schrijven via 02 533 33 11, want het aantal plaatsen is beperkt! Ontdek meer informatie over de activiteiten op onze website, onder de rubriek Agenda.

ALLE REGIO'S.

Grensverleggend schilderen in het regiohuis van Leuven, Fonteinstraat 133, van 10 uur tot 13 uur (volzet):

- Dinsdag 15 januari 2019.
- Dinsdag 5 februari 2019.
- Dinsdag 5 maart 2019.

Ukelele in 10 lessen in een zaaltje boven eetcafé 'Friends', Koning Albertplein 1, recht tegenover het station van Mechelen, telkens van 13.30 uur tot 15.30 uur (volzet):

- Dinsdag 12 februari 2019.
- Dinsdag 26 februari 2019.
- Dinsdag 12 maart 2019.

Zondag 31 maart 2019: uitstap alle Vlaamse regio's: Schlagerfestival 2019.

REGIO ANTWERPEN.

Vrijdag 22 februari 2019: uitstap, programma nog te bepalen.

REGIO BRUSSEL.

Donderdag 28 februari 2019: uitstap, programma nog te bepalen.

REGIO GEEL.

Donderdag 31 januari 2019: regio-uitstap, programma nog te bepalen.

Woensdag 20 maart 2019: regio-uitstap, programma nog te bepalen.

REGIO GENT.

Donderdag 31 januari 2019: bezoek aan Lorraine Bakery Group.

Dinsdag 12 februari 2019: vertelnamiddag met Marcella Piessens “In’t gelaag”.

REGIO HASSELT.

Donderdag 7 februari 2019: regio-uitstap, programma nog te bepalen.

REGIO KORTRIJK.

Vrijdag 11 januari 2019: “De goede manieren show” met Brigitte Balfoort.

Dinsdag 5 februari 2019: bezoek aan Lorraine Bakery Group.

REGIO LEUVEN.

Woensdag 20 februari 2019: regio-uitstap, programma nog te bepalen.

REGIO OOSTENDE.

Dinsdag 22 januari 2019: bezoek aan Lorraine Bakery Group.

Woensdag 27 februari 2019: mopjesnamiddag met Francis Peeters “En... vergeet vooral niet... te lachen”.

WIST JE

DAT...

Als je als blinde of slechthziende bij Basic-Fit komt sporten, je gratis een begeleider kan meebrengen?

Basic-Fit 170 clubs telt met ruime openingsuren?

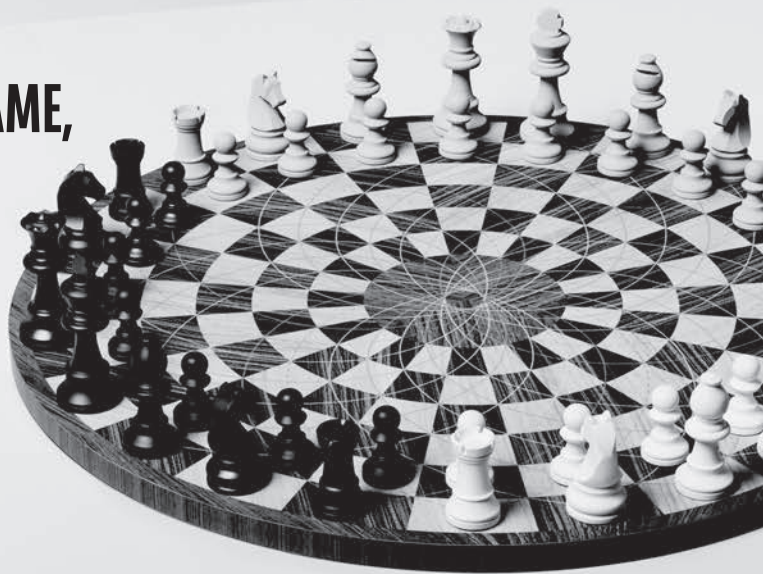

IN A CHANGING WORLD,
**BY THE TIME YOU MASTER THE GAME,
THE RULES HAVE CHANGED.**

ANTICIPATING YOUR BUSINESS ENVIRONMENT

At Securities Services, we support your business in adapting to ever changing regulations. Our expertise across the globe ensures your assets are serviced effectively in over 90 markets.

www.securities.bnpparibas.com

BNP PARIBAS

The bank for a changing world

Bedankt aan de spelers van
de Nationale Loterij: dankzij
hen steunt de Nationale Loterij
dit jaar opnieuw
de Brailleliga.

#IEDEREENTELTMEE

 Nationale
Loterij